

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
I. ПРОБЛЕМА НАСИЛЬСТВА В СІМ'І.....	4
II. РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ПОДОЛАННІ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І.....	9
III. ГРОМАДСЬКІ ФОРМУВАННЯ (ГФ) ТА ГРОМАДСЬКІ ПОМІЧНИКИ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ.....	10
IV. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО НАСИЛЬСТВО В СІМ'І.....	16
V. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І.....	20
VI. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І.....	21
VII. РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ - ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ВІД НАСИЛЬСТВА В СІМ'І.....	24
VIII. ПРОБЛЕМА НАСИЛЬСТВА В СІМ'І: ЖИТЛОВИЙ АСПЕКТ.....	25
ДОДАТКИ	
Додаток 1 Зразок Заяви про насильство в сім'ї до РВ УМВС.....	27
Додаток 2 Зразок Скарги до місцевого суду про легкі тілесні ушкодження.....	27
Додаток 3 Зразок Позовної заяви про розірвання шлюбу.....	29
Додаток 4 Зразок Позовної заяви про виселення без надання іншого житлового приміщення.....	30
Додаток 5 Зразок Позовної заяви про стягнення аліментів.....	31
Додаток 6 Зразок Позовної заяви про стягнення аліментів.....	32
Додаток 7 ПОРЯДОК розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення.....	33
Додаток 8 ІНСТРУКЦІЯ щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї.....	37
Додаток 9 ПОРЯДОК розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу.....	55
Додаток 10 ПАМ'ЯТКА дільничному інспектору міліції при розгляді заяв і повідомлень про вчинення насильства в сім'ї.....	57
Додаток 11 Функції служб у справах дітей; управлінь/відділів у справах сім'ї, молоді та спорту; центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді стосовно насильства в сім'ї та торгівлі людьми розроблені Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту...	59
Додаток 12 ЗАКОН УКРАЇНИ “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї”.....	62
ЛІТЕРАТУРА.....	65

ПЕРЕДМОВА

Безумовно, сім'я створюється, живе і розвивається завдяки взаємній любові, повазі чоловіка та дружини, турботі один про одного, про дітей та інших родичів. Створюючи сім'ю, подружжя не думає, що їх може спіткати доля сусідів, де чоловік зловживає алкоголем та б'є дружину з дітьми. Однак, на жаль, явище насильства у сім'ї досить поширене. Тисячі жінок та дітей, а іноді й чоловіки, потерпають від образ, погроз, побоїв, психологічного тиску.

Тому дуже важливо знати, як можна захистити себе та дітей від протиправних дій члена сім'ї. Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» та іншими законодавчими актами передбачено можливості захисту. Однак, проблема насильства в сім'ї є надзвичайно складною, оскільки для її вирішення необхідно не тільки притягти насильника до відповідальності, але і вирішити нагальні питання – поділу житла, забезпечення утримання дітей, розірвання шлюбу, поділу спільного майна.

Багато людей роками терплять насильство, тому що не знають своїх прав, бояться погроз насильника викинути з квартири та припинити надавати кошти на утримання дітей. Тому для кожної людини надзвичайно важливо знати свої права в сім'ї, зокрема майнові.

За добрих стосунків у сім'ї подружжя зі взаємної згоди користується, володіє та розпоряджається майном, і, зазвичай, не виникає потреби визначати, кому, що і скільки належить. У випадку ж виникнення кризи у сім'ї, зокрема пов'язаній з насильством, виникають і суперечки щодо майна. Розв'язати їх допомагають норми сімейного законодавства України.

Головна мета управління у справах сім'ї та молоді та обласної організації Співки жінок України спільно з УМВС України в Чернігівській області – відпрацювати механізми ефективної взаємодії дільничних інспекторів з представниками соціальних служб та інших державних та недержавних організацій у напрямку надання комплексної ефективної допомоги потерпілим від насильства в сім'ї.

Питанням захисту від насильства в сім'ї та майновим відносинам і правам в сім'ї присвячено цей посібник.

I. ПРОБЛЕМА НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Насильство в сім'ї є однією з розповсюджених форм порушення прав людини. У більшості випадків протиправні дії проти когось із членів родини супроводжуються актами агресії, приниження та жорстокої поведінки. Подібні дії з боку насильника приводять до негативного фізичного, психічного та соціального стану здоров'я постраждалої особи чи кількох осіб, членів цієї родини. Як правило, найбільше страждають від сімейного насильства жінки, діти та люди похилого віку, хоча щодо останньої категорії в офіційних документах і наукових дослідженнях мало інформації.

25 лютого 2008 року Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун ініціював Всесвітню кампанію із викорінення насильства над жінками. Він закликав лідерів усього світу підтримати кампанію шляхом відповідних дій на національному рівні, а також створити глобальну мережу лідерів, які допоможуть привернути увагу громадськості до проблеми насильства стосовно жінок.

Насильство стосовно жінок та дітей становить серйозну загрозу для глобального розвитку і досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття, та є однією з ключових перешкод на шляху до забезпечення гендерної рівності. Дані досліджень засвідчують, що в світі близько 95% потерпілих від домашнього насильства – це жінки. У 75% випадках від домашнього насильства страждають діти.

Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, як спеціально уповноважений орган з питань попередження насильства в сім'ї, спільно з Міністерством внутрішніх справ України підтримало проведення Кампанії в 2008-2009 рр.

Мета Кампанії: привернути увагу українського суспільства і його лідерів до проблеми насильства як до порушення прав людини і залучити всіх громадян до боротьби з цим явищем. Гендерне насильство виступає суттєвою перешкодою на шляху забезпечення основних прав та свобод людини і громадянина, а також становлення паритетної демократії в українському суспільстві.

Проблема подолання гендерного насильства з 1990-х років постійно перебуває в полі зору світової громадськості про що свідчать прийняті документи:

Декларація Організації Об'єднаних Націй про викорінення насильства щодо жінок (1993 рік),

Конвенція ООН про боротьбу з міжнародною організованою злочинністю та протокол до неї про запобігання, припинення і покарання торгівлі людьми, зокрема жінками і дітьми (2000 рік),

Пекінська декларація і Платформа дій прийнята в ході 4-ї Всесвітньої конференції з питань жінок (1995 рік),

Резолюція про нові заходи й ініціативи, направлені на втілення в життя Декларації і Пекінської платформи дій, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН в рамках 23-го надзвичайного засідання (2000 рік).

Рекомендації Комітету ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок та Факультативний протокол до Конвенції з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок внесли свою лепту до створення ефективних механізмів подолання насильства проти жінок.

У межах Ради Європи також відбувається активна діяльність спрямована на протидію гендерному насильству та його негативному впливу на належний розвиток дитини, про що свідчить прийняття Комітетом міністрів Ради Європи низки рекомендацій державам-учасницям Ради Європи:

Рекомендації №R(85)4 про насильство в сім'ї,

Рекомендації №R(91)11 про сексуальну експлуатацію, порнографію і проституцію, а також про торгівлю дітьми і підлітками,

Рекомендації №R(93)2 про медико-соціальні аспекти поганого поводження з дітьми, Рекомендації № R(2000)11 про боротьбу з торгівлею людьми з метою сексуальної експлуатації,

Рекомендації № R(2002)5 щодо захисту жінок від насильства.

Розуміючи, що подолання гендерного насильства виступає передумовою стабільного розвитку українського суспільства на засадах демократії та поваги до прав людини, а також виконуючи взяті на себе міжнародні зобов'язання, Україна вживає законодавчих,

адміністративних, інформаційних та інших заходів, спрямованих на протидію насильства за ознакою статі та забезпечення гендерної рівності. В 2001 році Україна ухвалила перший в країнах Центральної і Східної Європи та СНД спеціальний законодавчий акт у сфері боротьби із насильством в сім'ї – Закон України «Про попередження насильства в сім'ї». 8 вересня 2005 року було схвалено Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», спрямований на досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі, створення механізму реалізації принципу гендерної рівності. На виконання цих законів було ухвалено низку Постанов Кабінету Міністрів України, зокрема, «Про проведення гендерно-правової експертизи» від 12 квітня 2006 р, Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року» від 27 грудня 2006 р., в якій окремими пунктами визначаються заходи, спрямовані на подолання насильства щодо жінок та чоловіків (п.п. 32-34), тощо.

Здійснюючи парламентський контроль за виконанням вищезазначених законів, Верховна Рада України провела парламентські слухання і схвалила Постанови Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань «Рівні права та можливості в Україні: реалії та перспективи» від 27 червня 2007 р. та «Про рекомендації парламентських слухань «Сучасний стан та актуальні завдання у сфері попередження гендерного насильства» від 22 березня 2007 р.,).

Термін "насильство проти жінок" означає будь-який акт насильства, що базується на статевій приналежності, який завдає або може завдати жінкам, проти яких він направлений, шкоду або страждання фізичного, сексуального або психологічного характеру; сюди ж слід віднести загрози здійснення подібних актів, примус, безпідставне позбавлення волі, незалежно від того, чи стосується це сфери суспільного або особистого життя. Це визначення включає, окрім іншого, таке:

А. насильство в сім'ї або родині, означає, серед іншого, фізичну і психічну агресію, зловживання емоційного і психологічного характеру, зґвалтування, сексуальне насильство, зґвалтування члена подружжя, постійного або випадкового партнера, співмешканця, злочини, що здійснюються в ім'я честі, пошкодження жіночих статевих органів, а також інші традиційні дії, що завдають жінкам значної шкоди (як, наприклад, примусовий шлюб);

Б. насильство, що виникає в гендерному суспільстві, зокрема, серед іншого, зґвалтування, сексуальне насильство, сексуальне домагання і залякування на робочих місцях, в різного роду установах або в інших місцях, торгівля жінками з метою сексуальної та економічної експлуатації, а також сексуальний туризм;

В. насильство, що здійснюється з боку держави, або припускається нею.

Проведені в різних країнах дослідження показують, що кількість заявлених і зареєстрованих випадків насильства, незалежно від форми, значно нижча за реальну кількість випадків.

На підставі проведених досліджень і зібраної інформації виділяють декілька основних рис феномена насильства. Перший – його загальний характер: насильство проти жінок зачіпає всі країни і всі сфери суспільства. Воно стосується людей різного віку, етнічного походження і релігії, незалежно від їхньої професії, сімейного стану або їх приналежності до конкретної національної меншини.

Насильство може набувати різні форми: вербальну, фізичну, сексуальну, психологічну, економічну або моральну. Воно може здійснюватися в сім'ї, родині або в ширшій громаді. Певні економічні проблеми, що породжують безробіття або бідність, політичні кризи або збройні конфлікти, які викликають масштабну міграцію, можуть мати посилюючий вплив, коли жінки, опинившись в нестійкому положенні, часто стають найбільш вразливою мішенню для насилля.

Ці причини підштовхнули розглядати, головним чином, насильство, жертвами якого є жінки, звертаючи, проте, увагу на насильство, що здійснюється відносно неповнолітніх осіб чоловічої статі та осіб похилого віку, зокрема, в рамках насильства в сім'ї або родині.

Дівчатка можуть ставати жертвами тих же форм насильства, що і жінки. Перебуваючи під постійним тиском, у тому числі і сексуального характеру, вони дорослішають набагато швидше,

ніж раніше, що робить їх більш вразливими. Деякі форми насильства особливо стосуються дівчаток: примусові шлюби або ранні шлюби; інцест, пошкодження статевих органів, насильство, що здійснюється у їх відношенні іншими молодими людьми (групове насильство). Що стосується інцесту, до цього поняття включили дії, скоєні будь-яким членом сім'ї, а також особами, що час від часу проживають в сім'ї: це поняття може стосуватися будь-якої дорослої особи, яка зловживає своїм статусом.

Будь-яке насильство, скоєне відносно дівчаток, в майбутньому має для них серйозні наслідки і дуже часто заважає їм вести повноцінний спосіб життя. Таким чином, слід організовувати тривале спостереження за дівчатками, жертвами насильства, щоб допомогти їм пережити завдану шкоду. Суспільство має взяти на себе витрати з надання такої допомоги.

Насильство також зачіпає і хлопчиків, які, як і дівчатка, важко переживають наслідки насильства у сім'ї, а також насильства, що здійснюється за її межами (насильство в школі, педофілія, сексуальна експлуатація тощо).

Проведені дослідження показали, що жінки піддаються насильству, незалежно від їхнього соціального походження. Для потерпілих будь-яке насильство відкладає відбиток на їхньому фізичному та психічному стані, а деякі форми зловживання можуть мати тривалі наслідки, навіть протягом всього життя.

Переважно насильство, якому піддаються жінки і діти, скоюють чоловіки. Проте іноді насильницькі дії і насильство здійснюють жінки, і ця проблема потребує вирішення. Міжнародні дослідження також показали, що жінки частіше зазнають насильства з боку чоловіків, яких вони добре знають, зокрема, з боку родичів або партнерів; проте в деяких випадках це можуть бути незнайомі або невідомі чоловіки.

Типи відносин, що існують між потерпілими та їх кривдниками, а також ситуації, в яких виявляється насильство проти жінок, численні і різноманітні. Акти насильства можуть здійснюватися членами сім'ї, теперішнім або колишнім партнером, іншими родичами і друзями, знайомими (включаючи колег та клієнтів), особами, що займають на тих або інших правах домінуюче положення (включаючи начальників, керівників, лікарів, персонал з догляду за хворими, служителів культу, релігійних керівників, викладачів, співробітників міліції, службовців різних установ) та незнайомцями. Зазвичай, акт насильства здійснюється однією особою, проте досить часто зустрічаються випадки, коли це правопорушення здійснюється декількома особами.

Держава – основний суб'єкт протидії насильству, і органи державної влади повинні сприяти створенню обстановки неприйняття насильства, вживаючи необхідних заходів та створюючи систему захисту жертв, покарання кривдників і запобігання насильству.

Проблема насильства – давня і масова хвороба суспільства. За різними дослідженнями від 50 до 70 відсотків жінок в нашій країні стикалися з проблемою насильства в сім'ї. Сьогодні на обліку органів внутрішніх справ за вчинення насильства в сім'ї перебуває загалом в Україні 88 тисяч осіб, у Чернігівській області – 5030 осіб. Корені насильства походять з патріархальних стосунків та стереотипів щодо ролі жінки та чоловіка. Стереотипно вважається, що призначення жінки – народжувати та виховувати дітей, доглядати дім, обслуговувати родину. Жінку з дитинства залучають до домашнього господарства, хоча сама вона може мати схильність до інших видів діяльності. Чоловік, з іншого боку, розглядається виключно як той, що забезпечує матеріально та захищає сім'ю, він часто фактично відсторонюється від виховання дітей, що призводить до втрати почуття батьківства. У сім'ї часто вважається звичайним явищем, що чоловік б'є жінку, батьки б'ють дітей, а відтак діти згодом знущаються над своїми старими батьками... Прийнятність насильства відображена в безлічі українських народних приказок: "Б'є – значить любить", "Жінка не бита – що коса не клепана", "Скрипка б не грала, якби не смичок, чоловік би жінку не бив, якби не язичок", "Добрий син – битий син" тощо. Ці та інші "перлини народної творчості" ми часто чуємо і як аргумент на захист кривдника. "Що ж, мовляв, від нього вимагати, якщо навіть народ вчить так діяти. Це ж наша українська традиція...". Дослідження проведені в Україні підтверджують що від 70 до 95 відсотків потерпілих від насильства в сім'ї – це жінки.

Зауважимо, що у багатьох сім'ях навіть у разі погіршення стосунків чоловік не переходить межі насильства. Проте частина чоловіків усе ж це роблять. Насильство може виникнути тоді,

коли є нерівність та істотна різниця у силі. Силі фізичній, психологічній, економічній. Саме ця різниця у силі і дає "ілюзорну можливість" сильнішій стороні відчувати, що можна контролювати вчинки, думки і життя іншої людини, мати над нею владу та диктувати їй свою волю, а у разі, якщо ті чи інші вчинки не подобаються, то "карати" за це. Далі сценарії різні. Хтось з жінок одразу назавжди припиняє стосунки з таким чоловіком. Однак факт насильства залишається величезною психологічною травмою для жінки впродовж тривалого часу, а іноді все життя. Інший сценарій - потерпіла звертається по допомогу до свого оточення – родини, друзів, на роботу. Це певною мірою на деякий час може стримати насильника. Але потім насильство знову повторюється.

На жаль, типовим є ситуація, коли жінка виправдовує кривдника ("Хоча він мене і вдарив, але я його люблю", "Це – алкоголь", "Це – ревності"), пробачає його та не вдається до спроб захисту. Усе повертається до нормального стану, чоловік перепрошує, стає чудовим партнером - усе як під час медового місяця. У жінки створюється ілюзія, що можливі позитивні зміни у її житті, що партнер зміниться.

Та через деякий час у сім'ї знову починає зростати психологічна напруга і цикл насильства повторюється. Із кожним циклом насильство стає все важчим, а періоди примирення скорочуються. Нарешті можуть зникнути зовсім. Фахівці називають цей процес "колом (чи колесом) насильства", бо насильство весь час повторюється, а інтенсивність зростає.

Чинники та особи, що дійсно можуть перервати це коло, впливаючи на кривдника так, що він дійсно вирішить змінити свою поведінку, часто доволі важко ідентифікувати і передбачити. Це можуть бути і правоохоронні органи, і сусіди чи близькі, вчителі дітей чи лікарі, це бувають священики та колеги по роботі, психологи чи соціальні працівники, інколи просто перехожі. Важко передбачити наперед, з чіткими поглядами кривдник рахуватиметься і до кого прислухається...

Дуже важливо створити в суспільстві атмосферу неприйняття та засудження насильницької поведінки. Особливо таке неприйняття важливе з боку працівників правоохоронних та інших державних органів та служб. Вкрай важливо, щоб гасло "Жодного сприйняття чи схвалення насильству!" став щоденним девізом людей, які за своїми службовими обов'язками стикаються з проблемою насильства в сім'ї. Тому що саме їхнє "поблажливе" ставлення до насильства в сім'ї найбільше переконує жінку в тому, що ніхто їй не допоможе...

Дослідження, проведене Західноукраїнським центром "Жіночі перспективи" серед 164 клієнток центру, які особисто звернулися за допомогою з приводу насильства в сім'ї показало, що 80,8 % потерпілих стикалися з проблемами під час спілкування з дільничними інспекторами у зв'язку із зверненням до них щодо насильства у сім'ї. Серед таких проблем були байдужість (73,8 %), хамство (35,7 %), звинувачення у провокуванні насильства (16,7 %). Під час спілкування із працівниками суду у зв'язку із зверненням до них щодо насильства в сім'ї 48,7 % респондентів зіткнулися з проблемами, а саме необ'єктивним та упередженим ставленням – 52,6 %, звинуваченням у провокації насильства (26,3 %), хамством 21,1 %.

Міжнародні дослідження показують, що жінка дуже рідко звертається за допомогою після першого випадку насильства в сім'ї. У середньому перед тим, як звернутися за допомогою до правоохоронців, жінка переносить 20 випадків насильства в сім'ї. І коли під час звернення вона стикається з проблемами байдужості, жорстокості, хамства з боку посадовців, жінка часто починає думати, що насильство щодо неї – це норма, і що спроби себе захистити не дадуть жодних наслідків.

Відповідно до документів, прийнятих ООН і ратифікованих нашою державою, "жодна людина, яка знаходиться вдома або поза домом, не може зазнавати побиття, погроз, приниження чи інших засобів впливу, які призводять до фізичних чи емоційних ушкоджень". Аналогічні розділи є і в Конституції, і в Кримінальному кодексі України.

Ще десять років тому на уряди не покладалось відповідальності за домашнє насильство через те, що виконавцями його є приватні особи; вважалось, що держава відповідає лише за дії своїх уповноважених представників. Упродовж 90-х років ХХ сторіччя правозахисні та жіночі

організації відстояли, а міжнародні організації визнали ширшу інтерпретацію правозахисних норм - ту, яка передбачає покладення відповідальності на державу за нездатність захистити своїх громадян від систематичних порушень прав людини приватними особами.

Отже, у міжнародному законодавстві з'явилися норми, що вимагають від держави розслідування, переслідування в судовому порядку та застосування заходів покарання у разі насильства в сім'ї. Адже наслідки домашнього насильства розходяться, як кола по воді, негативно впливаючи не тільки на потерпілих, але й на їхніх дітей, близьке оточення і суспільство загалом.

Існування в суспільстві проблеми домашнього насильства має серйозні наслідки. Незалежні експерти стверджують, що жінки гинуть від домашнього насильства набагато частіше ніж від насильства з боку незнайомих людей або в автокатастрофах. А в дітей, що живуть в сім'ях, де відзначається насильство, порушується психіка, і не тільки тоді, коли кривдять їх особисто, але й тоді, коли знуцаються над близькими їм людьми (найчастіше це їхні матері).

Для хлопців-підлітків, які є свідками насильства в сім'ї, це є одним з попередніх чинників підліткових правопорушень та криміналізації в зрілому віці. За підрахунками, 63 % підлітків-правопорушників, засуджених за вбивство, скоїли вбивство тих, хто бив їхню матір. Ймовірність того, що хлопчики, які стали свідками насильства щодо своїх матерів, будуть в зрілому віці бити своїх партнерок, в 11 разів вища порівняно з хлопчиками із сімей, де насильства не було. Такі діти в шість разів частіше намагаються вчинити самогубство. Ймовірність того, що такі діти будуть вживати наркотики і алкоголь або вчинять зґвалтування, підвищується на 50 %. Насильство щодо матерів є однією з причин втечі підлітків з сімей.

Доки жінки та діти не будуть мати належного захисту і підтримки, не буде єдиного механізму запобігання та допомоги потерпілим, а також роботи з кривдниками, насильство в сім'ї та в суспільстві буде існувати надалі.

Має бути створена мережа підтримки для потерпілих від насильства в сім'ї з наданням допомоги через систему правосуддя і сприяння в пошуку шляхів виходу з атмосфери насильства.

Інформаційно-консультативні лінії підтримки (так звані "телефони довіри") для жінок мають велике значення у профілактичній та консультативній роботі. Аналіз дзвінків дає змогу виявити причини кризових ситуацій у жінок, які звертаються.

Існує ще одна можливість допомоги – створення притулків для жінок. Адже це місце, куди може прийти жінка з дітьми у будь-який час, якщо їй чи її дітям загрожує насильство. Тут вона буде в безпеці і може розраховувати на їжу, одяг, кімнату, емоційно-психологічну підтримку. Саме в таких безпечних місцях буде можливість здійснювати ефективний соціальний супровід жінки та дитини, індивідуальне консультування, психотерапевтичні, медичні заходи. Почуваючись у безпеці, жінка зможе спокійно і виважено поставитись до проблем, що виникли в її сім'ї, прийняти рішення, як бути далі.

Сьогодні майже у кожній країні світу – у розвинутих європейських, скандинавських країнах, в США – є дуже багато притулків. В Україні їх близько 20. Водночас в такій країні як, наприклад, США, у кожному великому місті є по 20-30 притулків.

За даними незалежних експертів, до правоохоронних органів звертається лише 1 жінка із 6, які зазнали насильства. Адже до причин небажання жінок інформувати правоохоронні органи про випадки насильств в сім'ї належать впевненість в тому, що подібна ситуація – "цілком нормальна", притаманне сімейному життю; почуття власної провини за те, що сталося; погрози з боку партнера, страх помсти; фінансова залежність; любов до партнера; нездатність адекватно реагувати на насильство, пов'язане з психологічною чи емоційною травмою, – тобто незнання своїх прав, невміння їх реалізувати та захистити, непоінформованість про можливості знайти допомогу та підтримку.

Інший важливий аспект подолання насильства в сім'ї – це робота з кривдниками. Звичайно, у притулку потерпіла жінка з дітьми може "прийти до себе", розпочати роботу з психологом чи соціальним працівником, юристом.

Але проблема полягає в тому, що за кілька місяців потерпіла знову змушена повертатися додому, де наражається на небезпеку знову бути скривдженою.

Значно ефективніше було б кривдника "вилучати" з сім'ї, де коїться насильство, замість того щоб жінку піддавати додатковому стресу, переселяючи її до притулку.

На жаль, в Україні ще недостатньо відпрацьована практика роботи з кривдниками, немає державних програм та інституцій, ведеться недостатня робота, націлена на зміну насильницької поведінки кривдника. У цьому є велика необхідність. Розширення роботи з кривдниками, особливо з боку державних інституцій дасть значний ефект у напрямку подолання насильства в сім'ї.

Має специфіку проблема насильства в сім'ї у сільській місцевості. В зв'язку з тим, що є достатньо великий розрив між доступом до інформації та можливістю жінки захистити свої права в обласному центрі та в селах області. На жаль, дуже часто дільниця одного дільничного інспектора поширюється на 4-5 сіл. Тому, по-перше, об'єктивно неможливе негайне втручання з боку правоохоронних органів, по-друге, це втручання дуже часто не є ефективним. Тому сільські голови чи секретарі сільських та селищних рад є чи не єдиною інстанцією, куди може звернутись жінка за допомогою. Навіть за бажання працівники сільради, як правило, не знають (не вміють, не можуть), яку інформацію надати, куди скерувати потерпілу. Ускладнюється проблема також значно сильнішими, ніж у місті, традиційними стереотипами щодо ролі жінки в сім'ї та щодо можливості застосування насильницьких методів у вирішенні сімейних проблем. Рівень обізнаності сільських жінок з можливими правовими механізмами захисту своїх прав значно нижчий, ніж міських жінок.

Потрібно безпосередньо в селах області проводити навчання на тему "Налагодження взаємодії всіх дотичних структур з попередження та подолання насильства в сім'ї у сільській місцевості". До навчання необхідно залучати сільських, селищних голів, дільничних інспекторів міліції, їхніх громадських помічників та представників соціальних служб і шкіл. Під час навчань учасники ідентифікують ті служби, установи, організації та людей, які можуть прийти на допомогу у разі насильства в сім'ї. Серед них, крім органів внутрішніх справ, органи місцевого самоврядування, відділи у справах сім'ї та молоді, церква, школа, місцеві фельдшерсько-акушерські пункти, служби у справах дітей, родичі, батьки, сусіди, колеги по роботі, друзі. Будь-яка з цих "інстанцій" може стати вирішальною у розірванні "колеса насильства".

Дуже часто кривдник відчуває себе сильним лише зі своєю жертвою, і навіть просте втручання сусідів чи перехожих, які випадково стають свідками насильства в сім'ї, припиняє його. Тому дуже важливою є робота в самих місцевих громадах для того, щоб виробити нетерпимість до насильства, неприйняття та засудження насильницької поведінки, щоб люди, які стають свідками, не залишались осторонь, а приходили на допомогу жінці.

II. РОЛЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ПОДОЛАННІ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

В усі часи особа дільничного інспектора міліції – це візитна картка, обличчя правоохоронних органів. Саме працівники цього підрозділу перебувають в найтіснішому контакті з населенням і, нерідко, по їх роботі пересічні громадяни судять про діяльність всієї міліції. Дільничний Інспектор на дільниці, як священик на парафії, вислухає, порадить, допоможе. «У сусіда хата біла...», «Кошмар в сім'ї на вулиці п-ній», «Не зійшлися характерами...», з такими та іншими, на перший погляд, банальними заявами звертаються громадяни до представників органів внутрішніх справ на адміністративній дільниці - дільничних інспекторів міліції (ДІМ).

У прийомні дні (вівторок, четвер, субота) двері дільничних пунктів міліції, службових кабінетів не зачиняються. Людина у формі не тільки ґрунтовно роз'яснить, але й дасть корисну пораду по тому чи іншому проблемному питанню. Свої функції дільничний інспектор міліції виконує спираючись на довіру і всебічну підтримку населення, громадських формувань та трудових колективів.

Приблизно 90 відсотків робочого часу ДІМ проводить на адміністративній дільниці, вивчає її територію, знайомиться з мешканцями, проводить роз'яснювальну роботу серед населення і в трудових колективах.

Як свідчить статистика, більшість звернень громадян до дільничного інспектора містять відомості про сімейні негаразди на побутовому ґрунті та спірні питання між сусідами щодо користування землею, спільними комунальними вигодами. Працівник у погонах змушений виступати в ролі судді між чоловіком і жінкою, між постійно ворогуючими сусідами, ввічливо і грамотно роз'яснювати вимоги чинного законодавства та застерігати про недопустимість його порушення. Так, в сільській місцевості клаптик землі часто стає яблуком розбрату між односельцями чи навіть близькими родичами, боротьба за який призводить до справжньої війни.

І тому одним із пріоритетних напрямків службової діяльності органів внутрішніх справ є виконання Закону України "Про попередження насильства в сім'ї". Саме на це направлені комплексні оперативно-профілактичні заходи МВС України, ГУМВС України у Чернігівській області.

За кожним фактом вчинення насильства у сімейно-побутовому середовищі проводяться перевірки.

Протягом січня-жовтня 2009 року дільничними інспекторами міліції здійснено 2560 виїздів на сімейні конфлікти, з яких 2046 знайшли своє підтвердження.

За результатами проведених перевірок особам, які вчиняють насильство в сім'ї, винесено 1176 офіційних застережень, складено 2046 адміністративних протоколи. З вказаного числа, відносно 44 осіб прийнято рішення про попередження, 140 правопорушників судом накладено адміністративний арешт, інших притягнуто до адміністративної відповідальності у вигляді накладення штрафу.

Направлено 755 інформацій в органи виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї.

Стан роботи на даному напрямку, проблемні питання щодо застосування законодавства „Про попередження насильства в сім'ї” систематично висвітлюються в засобах масової інформації (в пресі, телебаченні та радіо), постійно обговорюються з громадськими організаціями.

Причинами росту побутової злочинності є економічна нестабільність в державі, недостатня кількість робочих місць.

На даний час на профілактичному обліку перебуває 5472 особи, які вчинили насильство в сім'ї, з яких в поточному році на облік поставлено 1467, з яких за вчинення фізичного насильства – 1106, психологічного насильства – 329 та 32 – за вчинення економічного насильства.

Із загальної кількості осіб, які вчинили насильство в сім'ї, осіб чоловічої статі 4547, осіб жіночої статі - 924.

При притягненні до адміністративної відповідальності за вчинення насильства в сім'ї (ст.173-2 КУпАП) судами до адмінправопорушників в основному вживаються штрафні санкції.

III. ГРОМАДСЬКІ ФОРМУВАННЯ (ГФ) ТА ГРОМАДСЬКІ ПОМІЧНИКИ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ

Участь громадян у ГФ регламентується **Законом України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»** від 22.06.2000 року.

Закон складається з 8 розділів та 21 статті. У ньому чітко визнані порядок створення та діяльності громадських формувань у забезпеченні охорони громадського порядку та державного кордону, встановлено порядок членства у цих формуваннях, обов'язки і права їх членів, застосування ними заходів фізичного впливу та спеціальних засобів щодо правопорушників при виконанні покладених завдань з охорони громадського порядку, визначенню перелік обов'язків державних органів та органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів щодо сприяння цим формуванням, а також передбаченні правові гарантії, соціальний захист та заходи заохочення і стягнення, які можуть бути застосовані до членів громадських формувань, забезпечення їх діяльності.

Громадські формування з охорони громадського порядку можуть створюватися на засадах громадської самодіяльності у вигляді зведених загонів громадських формувань, спеціалізованих загонів (груп) сприяння міліції асоціацій громадських формувань тощо.

Координацію діяльності громадських формувань здійснюють місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, а повсякденна (оперативна) діяльність спрямовується і контролюється відповідними органами внутрішніх справ.

ГФ не мають права займатися підприємницькою або іншою діяльністю з метою одержання прибутку.

Вони створюються на добровільних засадах за місцем роботи, навчання або проживання громадян згідно рішення зборів (конференцій) громадян і повинні складатися не менше ніж 10 осіб (стаття 4).

Формування діє на основі положення (статуту), яке приймається на зборах і погоджується з керівництвом відповідного територіального органу внутрішніх справ, а також виконавчого органу ради, на території якого воно буде діяти.

Положення (статут) формування повинен в собі містити дані:

1. назву, мету, завдання громадського формування та його юридичну адресу;
2. відомості про структуру формування і територію, в межах якої воно провадитиме свою діяльність;
3. визначення порядку створення та діяльності керівних і виконавчих органів (штабів, координаційних рад, правлінь тощо), їх повноважень;
4. умови і порядок прийняття до ГФ і вибуття з нього;
5. джерела надходження та порядок використання коштів та іншого майна ГФ;
6. статутні права та обов'язки членів ГФ;
7. порядок відшкодування витрат за використання приватного автотранспорту або у разі збитків майна члена ГФ під час виконання ним своїх обов'язків;
8. порядок внесення змін і доповнень до положення (статуту);
9. порядок припинення діяльності ГФ і вирішення питань пов'язаних з його ліквідацією.

У положенні (статуті) можуть бути передбачені інші норми, які стосуються особливостей створення і діяльності ГФ.

Якщо статутні документи суперечать чинному законодавству, то у реєстрації формування може бути відмовлено (стаття 7).

Після реєстрації положення (статуту) формування набирає статусу юридичної особи, має рахунок в установі банку, печатку з власним найменуванням, штамп і інші необхідні реквізити. Воно також відповідає за своїми зобов'язаннями коштами і майном формування, від свого імені набуває майнові та немайнові права та обов'язки, виступає позивачем у суді, арбітражному суді.

Членами формування можуть бути громадяни України, які досягли 18-ти річного віку, які виявили бажання брати участь у зміцненні правопорядку та здатні за своїми діловими, моральними якостями і станом здоров'я виконувати на добровільних засадах взяті на себе зобов'язання. Приймати участь в охороні громадського порядку члени формування можуть після проходження відповідної правової та спеціальної підготовки в ОВС і одержанні в органі місцевого самоврядування посвідчення члена формування та нарукавної пов'язки.

Членами формувань не можуть бути особи, які порушують громадський порядок, особи, судимість з яких не знята або не погашена у встановленому законом порядку, та раніше засуджені за умисні злочини, хворі на хронічний алкоголізм і наркоманію, визнані у судовому порядку недієздатними чи обмежено дієздатними (стаття 12).

Члени формування під час виконання своїх обов'язків з охорони громадського порядку спільно з працівниками органів внутрішніх справ мають право застосовувати заходи фізичного впливу, власні або видані формуванням спеціальні засоби самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівливої дії громадянам та юридичним особам визначений положенням, яке затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1993 року №706 та наказом МВС України № 642 від 18.10.1993 року.

Членам формування забороняється використання холодної та вогнепальної зброї, в тому числі мисливської, яка згідно з чинним законодавством перебуває в їх особистому користуванні.

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, посадові особи цих органів, керівники підприємств, установ, організацій у межах своєї компетенції, а також громадяни сприяють громадським формуванням в охороні громадського порядку.

Місцеві держадміністрації та органи місцевого самоврядування спільно з ОВС організовують діяльність громадських формувань шляхом залучення їх членів до проведення патрулювання та інших спільних заходів, залучення їх до правового навчання та ознайомлення з формами та методами боротьби з правопорушеннями.

Правові гарантії та соціальний захист членів формування регламентується статтею 17 Закону. В ній, зокрема, сказано - злісна непокора членові формування, а також його образа та інші дії, що перешкоджають виконанню покладених на нього обов'язків, тягнуть за собою відповідальність згідно з законом (ст.185 КУпАП).

Члени громадського формування заохочуються органами внутрішніх справ, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування шляхом оголошення подяки, видачі цінного подарунка чи грошової винагороди. Крім того підприємства, установи, організації за поданням керівних органів формувань можуть надавати членам цих об'єднань пільгові путівки до санаторію або будинку відпочинку, додаткову оплачувану відпустку до 5 днів за рахунок власних коштів. За особливі заслуги при виконанні свого громадського обов'язку члени формування відзначаються в установленому порядку державними нагородами.

До членів ГФ також застосовуються стягнення за рішенням загальних зборів або керівного виконавчого органу - стягнення у вигляді попередження, догани, виключення з членів ГФ.

Щодо забезпечення діяльності ГФ з ОГП, то органи місцевого самоврядування та місцеві держадміністрації вирішують питання щодо надання їм службових приміщень, необхідного інвентарю та засобів зв'язку. Службові приміщення надаються у місячний термін після їх реєстрації.

ОВС у разі потреби можуть надавати на договірних засадах громадським формуванням на термін їх чергування або проведення цільових заходів мобільні радіотехнічні та спеціальні засоби, інші предмети екіпірування.

Контроль за діяльністю ГФ з ОГП здійснюється органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у порядку, встановленому законом.

20 грудня 2000 року Постановою № 1872 Кабінету Міністрів України затверджено **Типовий статут громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону**, в якому дано описи зразків бланка посвідчення та нарукавної пов'язки члена такого формування.

Бланк посвідчення члена ГФ являє собою картку розміром 74 x 105 мм із заокругленими кутами. На лицьовому боці посвідчення посередині надруковано слово "ПОСВІДЧЕННЯ", а нижче - слова "Пред'явник цього посвідчення наділений правами та обов'язками, передбаченими Законом України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону". Надпис робиться літерами жовтого кольору на синьому фоні.

На зворотному боці посвідчення зазначається орган місцевого самоврядування, що його видав, № посвідчення, П.І.П. пред'явника, дата видачі і термін дії посвідчення, а також відводиться місце для фотокартки особи, якій воно оформляється. На зворотному боці посвідчення надписи робляться синім кольором на жовтому фоні.

Достовірність записів у посвідченні засвідчується підписом посадової особи та мастиковою печаткою органу, що його видав.

Для захисту внесеної до посвідчення інформації може використовуватися прозора плівка для холодного або гарячого ламінування.

Указом Президента України від 19 липня 2005 року № 1119/2005 "**Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності**" започатковано інститут діяльності громадських помічників дільничних інспекторів міліції в сільській місцевості та селищах міського типу.

Згідно даного Указу, оцінка діяльності органів внутрішніх справ проводиться на підставі показників, які характеризують рівень довіри населення до правоохоронних органів, забезпечення прав і свобод людини і громадянина.

Відповідно до абзацу третього статті 3 Указу Президента України від 19.07.2005 N 1119 { 1119/2005) "Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності" та Закону України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону" (1835-14), з метою налагодження співпраці міліції з населенням, залучення громадян до профілактики правопорушень, боротьби із злочинністю, у тому числі громадських помічників дільничних інспекторів міліції з числа членів громадських формувань з охорони громадського порядку.

Згідно із Законами України **"Про міліцію"**, **"Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону"** дільничні інспектори міліції органів внутрішніх справ мають право залучати громадян за їх згодою для надання допомоги органам внутрішніх справ у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним правопорушенням і злочинам.

Громадськими помічниками дільничних інспекторів міліції в сільській місцевості можуть бути запропоновані на сходах громадян лише члени громадських формувань з охорони громадського порядку, які позитивно характеризуються за місцем роботи, навчання та проживання, здатні за своїми діловими і моральними якостями виконувати поставлені перед ними завдання, виявили бажання до співпраці з органами внутрішніх справ та рекомендовані загальними зборами громадських формувань.

Кількість громадських помічників дільничного інспектора міліції визначається наявністю сільських рад, з розрахунку один - два громадських помічники дільничних інспекторів міліції на кожну сільську раду.

Громадські помічники дільничних інспекторів міліції на громадських засадах надають допомогу і сприяють дільничним інспекторам міліції у здійсненні заходів щодо охорони громадського порядку, боротьби із злочинністю, профілактики правопорушень, у тому числі з боку осіб, які перебувають на обліку органів внутрішніх справ, вирішення інших завдань.

Діяльність служби дільничних інспекторів міліції щодо керівництва громадськими помічниками дільничних інспекторів міліції в сільській місцевості здійснюється відповідно до законодавства України, нормативно-правових актів МВС України.

Безпосереднє керівництво громадськими помічниками здійснюють дільничні інспектори міліції, які за ними закріплені.

Соціальний захист громадських помічників дільничних інспекторів міліції в сільській місцевості здійснюється в порядку, установленому законодавством України.

У своїй діяльності громадський помічник дільничного інспектора міліції неухильно дотримується законності, тактовності і ввічливості в поведженні з громадянами.

Запропоновані на сходах громадян та рекомендовані загальними зборами громадських формувань кандидати в громадські помічники дільничних інспекторів міліції перевіряються в установленому порядку та за відповідними обліками органів внутрішніх справ.

Після вивчення особи кандидата дільничний інспектор міліції доповідає про це рапортом начальникові районного органу внутрішніх справ. До рапорту додаються: клопотання селищної (сільської ради) порушене на зборах громад, рекомендація загальних зборів громадського формування з охорони громадського порядку, особиста заява кандидата з проханням зарахувати його громадським помічником дільничного інспектора міліції, автобіографія, дві фотокартки розміром 3x4 см, завірена ксерокопія посвідчення члена громадського формування, довідки про результати перевірки дільничним інспектором міліції кандидата за відповідними обліками органів внутрішніх справ (про судимість, притягнення до адміністративної відповідальності тощо), а також характеристики громадського формування, за місцем проживання, роботи чи навчання.

До рапорту можуть додаватись також рекомендації трудового колективу, навчального закладу, ради ветеранів.

Рішення про зарахування кандидата громадським помічником дільничного інспектора міліції приймає начальник районного органу внутрішніх справ після вивчення його ділових і моральних якостей та співбесіди з ним.

Кандидатові роз'яснюються обов'язки громадського помічника дільничного інспектора міліції щодо сумлінного виконання доручень, сприяння зміцненню авторитету міліції і її зв'язку з населенням, суворого дотримання законодавства України, увічливого і тактовного ставлення до громадян, їх пропозицій, заяв та скарг.

Зарахування кандидата громадським помічником дільничного інспектора міліції проводиться наказом начальника районного органу внутрішніх справ.

Громадському помічникові дільничного інспектора міліції видаються під особистий підпис посвідчення та формений одяг устанавленого зразка. Посвідчення підписує начальник районного органу внутрішніх справ. Облік посвідчень.

При виконанні обов'язків з охорони громадського порядку громадський помічник дільничного інспектора міліції обов'язково повинен бути у форменому одязі встановленого зразка, при собі мати посвідчення, яке зобов'язаний пред'являти на вимогу громадян або посадових осіб.

У разі переїзду громадського помічника дільничного інспектора міліції до іншої місцевості начальник районного органу внутрішніх справ за поданням дільничного інспектора міліції, за яким цей громадський помічник дільничного інспектора міліції закріплений, видає наказ про відрахування останнього та повідомляє про це керівника громадського формування з охорони громадського порядку.

Громадські помічники дільничних інспекторів міліції, які порушують законність, негідно поведуться або не бажають працювати, а також звернулися з проханням про звільнення від обов'язків через хворобу чи з інших причин, за наказом начальника районного органу внутрішніх справ виключаються із складу громадських помічників дільничних інспекторів міліції.

Керівництво роботою громадських помічників дільничних інспекторів міліції здійснюють дільничні інспектори міліції, за якими вони закріплені, що полягає в плануванні роботи, наданні громадським помічникам дільничних інспекторів міліції конкретних доручень, навчанні методики та тактики охорони громадського порядку, запобіганні й розкритті злочинів, а також у проведенні відповідної виховної роботи з ними.

Доручення громадському помічникові дільничного інспектора міліції дає, як правило, тільки той дільничний інспектор міліції, за яким він закріплений, або особа, яка його заміщує. Зміст доручення визначається посадовими обов'язками дільничного інспектора міліції і не може виходити за їх межі

Даючи доручення, дільничний інспектор міліції інформує громадського помічника дільничного інспектора міліції про оперативну ситуацію на адміністративній дільниці, спосіб і методи вирішення поставленого перед ним завдання, визначає порядок взаємного зв'язку і взаємодії з іншими працівниками міліції та громадськістю, а також черговою частиною районного органу внутрішніх справ.

Особлива увага звертається на необхідність суворого дотримання законності громадським помічником дільничного інспектора міліції.

Дільничний інспектор міліції постійно контролює роботу громадського помічника дільничного інспектора міліції, його дії при виконанні доручення, перевіряє якість, повноту та об'єктивність складених ним документів і відомостей.

Навчання громадських помічників дільничних інспекторів міліції форм і методів роботи з охорони громадського порядку, боротьби із злочинністю і профілактики правопорушень керівники районних органів внутрішніх справ і дільничні інспектори міліції здійснюють у процесі інструктажів, під час здійснення контролю за їх роботою, при підбитті її результатів.

Не рідше одного разу на рік на базі органів внутрішніх справ з громадськими помічниками дільничних інспекторів міліції проводяться спеціальні групові заняття, де вивчаються основи кримінального, адміністративного права та законодавство України щодо роботи дільничних інспекторів міліції з основних напрямків їх діяльності.

Для проведення занять залучаються досвідчені працівники міліції, а також можуть запрошуватись представники органів місцевого самоврядування, прокуратури, суду, юстиції та викладачі навчальних закладів.

Основні завдання та обов'язки громадських помічників дільничних інспекторів міліції в сільській місцевості

1. Захищати честь і гідність громадян, їх законні інтереси, права і свободи від протиправних посягань.
2. Надавати допомогу дільничним інспекторам міліції в забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, профілактиці правопорушень в сільській місцевості.
3. Негайно інформувати дільничних інспекторів міліції, а в разі їх відсутності - чергових районних органів внутрішніх справ, про відомі йому факти підготовки чи вчинення злочинів, місця зосередження антигромадського елемента та груп нелегальних мігрантів.
4. Сприяти дільничним інспекторам міліції у виявленні і розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті майна сільськогосподарських товариств, підприємств, установ, організацій, громадян від посягань; участь у забезпеченні безпеки дорожнього руху.
5. Охороняти місце пригоди з метою збереження слідів злочину та інші речових доказів до прибуття працівників міліції.
6. Уживати заходів до надання невідкладної допомоги особам, які потерпіли від нещасних випадків чи правопорушень.
7. Брати участь у рятуванні людей і майна, підтриманні громадського порядку під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин.

Права громадських помічників дільничних інспекторів міліції Громадський помічник дільничного інспектора міліції має право:

1. Вимагати від громадян та службових осіб неухильного дотримання громадського порядку і негайного припинення правопорушень.
 2. Вимагати від порушників громадського порядку пред'явлення документів, що посвідчують особу, у випадках, коли встановлення особи необхідне для розв'язання питання про притягнення до відповідальності за допущене правопорушення.
 3. Доставляти до органу внутрішніх справ, у службові приміщення дільничного інспектора міліції, виконавчого органу селищної (сільської) ради або громадського пункту охорони порядку осіб, які вчинили адміністративне правопорушення, з метою його припинення, якщо вичерпано інші заходи впливу, установлення особи порушника, складання протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим.
 4. Проводити індивідуально-профілактичну роботу з особами, схильними до вчинення адміністративних правопорушень і злочинів та тими, хто є на профілактичних обліках органів внутрішніх справ;
 5. Складати протоколи про адміністративні правопорушення;
 6. Застосовувати заходи фізичного впливу і спеціальні засоби відповідно до статті 14 Закону України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону";
 7. Виконувати інші службові доручення дільничних інспекторів міліції.
 8. На громадських помічників дільничних інспекторів міліції, які підібрані з числа членів громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, у повному обсязі поширюються права, обов'язки, правові гарантії та соціальний захист відповідно до Закону України "Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону".
- Громадські помічники дільничних інспекторів міліції, які активно сприяють охороні громадського порядку і боротьбі із злочинністю, можуть заохочуватись начальником органу

внутрішніх справ, у межах його прав, шляхом оголошення подяки або нагородження цінним подарунком чи виплати грошової винагороди.

Громадські помічники дільничних інспекторів міліції, які особливо відзначились під час охорони громадського порядку або в боротьбі із злочинністю, за поданнями керівників районних відділів органів внутрішніх справ можуть заохочуватися правами начальників ГУМВС, УМВС, Міністром внутрішніх справ України. Крім того, вони можуть бути представлені до державних нагород.

IV. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО НАСИЛЬСТВО В СІМ'І

Ухваленням Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" у 2001 році держава вперше визнала проблему насильства в сім'ї на законодавчому рівні.

Цей Закон дав визначення поняттю насильство в сім'ї та його форм:

"насильство в сім'ї - будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю;

фізичне насильство в сім'ї - умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності;

сексуальне насильство в сім'ї - протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також: дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї;

психологічне насильство в сім'ї - насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю;

економічне насильство в сім'ї - умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Закон встановлює також механізми та заходи із запобігання насильству в сім'ї і надання допомоги жертвам насильства в сім'ї, а також повноваження державних органів на виконання закону. Спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї є Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту. Однак крім цього Міністерства відповідно до Закону уповноважені на його виконання також служба дільничних інспекторів міліції та кримінальна міліція у справах неповнолітніх та органи опіки і піклування. Закон також передбачає надання певних повноважень спеціалізованим установам для жертв насильства у сім'ї, а саме: кризовим центрам для жертв насильства у сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, а також центрам медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

Спеціальні заходи із попередження насильства в сім'ї

Серед заходів із запобігання насильства в сім'ї Закон передбачає спеціальні заходи:

- офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства у сім'ї;
- взяття на профілактичний облік членів сім'ї, які вчинили насильство у сім'ї;
- захисний припис.

Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї виносить служба дільничних інспекторів міліції члену сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, за умови відсутності в його діях ознак злочину. Якщо після отримання офіційного попередження особа вчиняє насильство повторно, щодо неї може бути винесено захисний припис. Офіційне попередження є найпоширенішим заходом, який вживають правоохоронні органи у разі насильства в сім'ї.

Захисний припис може бути винесений особі, яка вчинила насильство в сім'ї після отримання офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї. Захисний припис виносить дільничний інспектор міліції за погодженням з начальником органу внутрішніх справ і прокурором³. Захисним приписом особі, стосовно якої він винесений, може бути заборонено чинити певні дії стосовно жертви в сім'ї, а саме:

- чинити конкретні акти насильства у сім'ї;*
- отримувати інформацію про місце перебування жертви насильства в сім'ї;*
- розшукувати жертву насильств в сім'ї, якщо жертва насильства в сім'ї за власним бажанням перебуває у місці, що невідоме особі, яка вчинила насильство у сім'ї;*
- відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;*
- *вести телефонні переговори з жертвою насильства у сім'ї.*

Строк дії захисного припису встановлюється до 30 днів.

Захисний припис є спеціальним заходом, який має на меті, насамперед, захистити потерпілу особу та унеможливити повторення насильства, тобто має функцію, аналогічну до захисних ордерів, які діють у багатьох країнах Європи та світу. Однак захисний припис, який передбачений Законом України "Про попередження насильства в сім'ї", не передбачає заборони для кривдника перебувати в одному приміщенні з потерпілою. Отже, у разі спільного проживання кривдника та потерпілої захисним приписом буде заборонено *чинити конкретні акти насильства у сім'ї*, тобто заборонено вчиняти протиправні дії, які заборонені багатьма нормами законодавства України. Тому в умовах, коли здебільшого потерпіла та кривдник продовжують перебувати в одному житловому приміщенні, захисний припис не змінює ситуації, і не може вважатися ефективним засобом захисту потерпілих від насильства в сім'ї та недопущення повторного насильства.

Цим захисний припис і відрізняється від охоронних ордерів, які діють в інших державах, і які передбачають заборону для кривдника приходити до місця проживання потерпілої та дітей, навіть, якщо це їхнє спільне місце проживання. Видалення кривдника із сім'ї навіть на короткий проміжок часу, такий, як 10-12 днів, є надзвичайно важливим для забезпечення захисту прав та інтересів потерпілої, та недопущення повторного насильства. Не менш важливим заходом, який ефективний у багатьох країнах, є кримінальна відповідальність за порушення захисного ордеру.

Після винесення офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства у сім'ї кривдника можуть поставити на профілактичний облік у райвідділі міліції за місцем проживання. З такими кривдниками повинна вестися профілактична робота, однак законодавство не розкриває змісту цього поняття, а відтак не покладає жодних обов'язків щодо здійснення такої на правоохоронні органи. Отже, вважати профілактичний облік ефективним засобом попередження повторного насильства важко, оскільки непоодинокі випадки, коли особа роками перебуває на такому обліку. А це означає, що кривдник вчиняє повторно насильство щодо членів своєї сім'ї, оскільки з профілактичного обліку знімають особу, яка не вчиняла насильства у сім'ї протягом року.

Отже, спеціальні заходи з попередження насильства в сім'ї, які діють в Україні, нині потребують істотних змін. Для вдосконалення системи захисту потерпілих та ефективного запобігання повторному насильству необхідно, зокрема, запровадити норми, які б передбачали заборону для кривдника перебувати в одному місці з потерпілою, та кримінальну відповідальність за її порушення. Крім того, необхідна робота по корекції із особами, які вчинили насильство в сім'ї, метою якої є зміна поведінки у напрямку формування її ненасильницької моделі. Така робота передбачена Законом "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї", який набирає чинності 1 січня 2009 року.

Віктимна поведінка: попередження насильства чи порушення прав людини?

Закон «Про попередження насильства в сім'ї» з дня його прийняття містив поняття "віктимна поведінка щодо насильства в сім'ї", під яким розумілась "поведінка потенційної жертви насильства в сім'ї, що провокує насильство в сім'ї" та норми пов'язані з цим поняттям, які давали можливість перекласти відповідальність за вчинення насильства в сім'ї з кривдника на жертву і, у такий спосіб, позбавити її права на захист від насильства.

Завдяки зусиллям громадських організацій та правозахисників 25 вересня 2008 року Верховною Радою України був прийнятий Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї", який набирає чинності 1 січня 2009 року. Цим законом, зокрема, було виключено із Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» всі норми стосовно віктимної поведінки.

Допомога потерпілим від насильства в сім'ї

Відповідно до закону у випадку вчинення насильства у сім'ї потерпіла особа може звернутися до:

- Райвідділу міліції за місцем проживання
- Управління/відділу у справах сім'ї та молоді
- Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
- Служби у справах неповнолітніх.

Ці органи та установи зобов'язані вжити необхідних заходів для:

- захисту від протиправних посягань члена сім'ї;
- притягнення до відповідальності осіб, які вчиняють насильство;
- запобігання повторень актів насильства у майбутньому.

Якщо особа зверталась із заявою про насильство до міліції, працівники міліції, а також кримінальної міліції у справах неповнолітніх (у випадку, якщо насильник чи жертва насильства є неповнолітньою особою) зобов'язані:

• *Порушити кримінальну справу у випадку, коли дії насильника містять склад злочину (тілесні ушкодження середньої важкості, побої і мордування, вчинені групою осіб (наприклад, сином та чоловіком), звалтування тощо).*

• *Винести офіційне попередження про неприпустимість насильства в сім'ї особі, яка вчинила насильство.*

• *Поставити на профілактичний облік особу, яка вчинила насильство в сім'ї. Винести захисний припис особі, яка повторно вчинила насильство в сім'ї після отримання офіційного попередження.*

• *Відвідати сім'ю, де чиниться насильство, з метою роз'яснювально-виховної роботи із насильником та проінформувати членів сім'ї про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися.*

Якщо особа зверталась із заявою до управління у справах сім'ї та молоді, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді чи служби у справах дітей, вони зобов'язані:

1. *Скерувати заяву про вчинення насильства до територіального органу внутрішніх справ для вжиття ним відповідних заходів, що входять до компетенції міліції, а собі залишити копію заяви для вжиття заходів у межах своєї компетенції.*

2. *Відвідати сім'ю, в якій чиниться насильство, з метою з'ясувати причини насильства та вид допомоги, якої потребують постраждалі члени сім'ї.*

3. Провести просвітницьку та роз'яснювальну роботу серед членів сім'ї, де чиниться насильство, та проінформувати про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися.

4. Організувати надання постраждалим від насильства психологічних, юридичних, соціально-педагогічних, інформаційних та інших послуг.

5. У разі необхідності скерувати жертв насильства до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї (кризові центри, притулки, центри медико-соціальної реабілітації).

Заяву повинні розглянути упродовж трьох днів. Якщо виникає потреба у перевірці викладених у заяві фактів та з'ясуванні додаткових обставин, заява розглядається не більше ніж протягом семи календарних днів.

Отже, відповідно до закону після звернення до вказаних органів потерпіла особа повинна отримати інформацію про свої права, необхідні юридичні, психологічні та інші послуги, у разі необхідності має бути скерована до кризового центру, притулку чи центру медико-соціальної реабілітації, а кривдник має бути притягнутий до відповідальності за вчинення насильства в сім'ї, та з ним має бути проведена роз'яснювальна робота.

Однак шість років виконання Закону показали, що основні заходи, передбачені законом, виконує служба дільничних інспекторів міліції. Ці заходи здебільшого пов'язані з притягненням кривдника до відповідальності, а послуги потерпілим від насильства в сім'ї, які мають надавати Міністерство у справах сім'ї, молоді та спорту та його органи на місцях, зокрема забезпечення притулком та надання правової та психологічної підтримки, надаються недостатньо, оскільки переважній більшості населення невідомо про вищезгадані органи та служби та їхні повноваження щодо подолання насильства в сім'ї. Також вважаємо, що ще однією причиною цього є неналежне фінансове забезпечення та недостатній рівень фаховості працівників цих служб. Водночас потреба у таких послугах дуже значна.

Крім того, служба дільничних інспекторів міліції, до котрої звертається за допомогою більшість потерпілих, неналежне виконує свої функції стосовно інформування потерпілих про їхні права та послуги, якими вони можуть скористатися.

Серйозною проблемою, яка перешкоджає доступу потерпілих до послуг, є низький рівень обізнаності населення з функціями вищезгаданих органів стосовно попередження насильства в сім'ї та надання допомоги потерпілим, та недовіра населення до державних органів.

Однак, незважаючи на доволі високий рівень обізнаності стосовно існування Закону, ступінь інформованості стосовно органів, до яких можна звернутись за допомогою, значно нижчий - більшість жінок розглядають тільки міліцію та суд як органи, до яких можна звертатись за захистом та допомогою у випадку насильства в сім'ї.

Зважаючи на це, а також на недостатню кількість та часто і неналежну якість послуг, які повинні надавати потерпілим від насильства в сім'ї державні служби, громадські організації і далі залишаються основною, і часто єдиною, надією для жінок, які потерпають від насильства в сім'ї, на отримання юридичної, психологічної, соціальної допомоги чи притулку. Особливо гостро стоїть проблема доступу до інформації та послуг у сільській місцевості.

Перешкодою для жінок - потерпілих від насильства в сім'ї у доступі до послуг та правосуддя є також неналежне реагування медичних установ. За такого низького рівня обізнаності населення з державними органами, які надають допомогу потерпілим від насильства в сім'ї, часто медична установа є єдиним місцем, куди потерпіла звертається за допомогою.

Відповідно до "Порядку обліку випадків звернення до медичних установ і міськрайлік органів внутрішніх справ громадян з тілесними ушкодженнями кримінального характеру" керівники медичних установ повинні забезпечити "інформування органів внутрішніх справ про всі випадки звернення за медичною допомогою осіб з вогнепальними, ножовими пораненнями та з іншими тілесними ушкодженнями, якщо є підстави вважати, що вони отримані внаслідок правопорушень". Однак на практиці не всі працівники медичних установ, до яких звертаються потерпілі від насильства в сім'ї, виконують цю вимогу законодавства..

Отже, порушення медичними працівниками вимог законодавства часто позбавляє потерпілу можливості надалі ефективно захистити свої права, отримати відповідні послуги та добитися притягнення кривдника до відповідальності.

Проблеми, які існують з виконанням законодавства щодо попередження насильства у сім'ї та, зокрема, з наданням послуг потерпілим, визнають не тільки потерпілі та жіночі громадські організації, але й політики. Зокрема, ці проблеми були визнані учасниками парламентських слухань у грудні 2006 року - *"У значній частині регіонів України відсутні заклади для жертв насильства в сім'ї, зокрема кризові центри та центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї; рівень соціальної реклами у сфері попередження насильства в сім'ї є низьким; потребує покращення інформаційно-просвітницька діяльність та роз'яснювальна робота; міжвідомча координація у питаннях попередження насильства в сім'ї є недостатньою; відсутня статистична звітність у цій сфері. Трапляються непоодинокі випадки відмов відповідних органів приймати заяви про вчинення насильства в сім'ї"*.

V. АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Закон визначає, що *"члени сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, несуть кримінальну, адміністративну чи цивільно-правову відповідальність відповідно до закону"*.

Після прийняття Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" були внесені зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення та передбачена адміністративна відповідальність за вчинення насильства в сім'ї та невиконання захисного припису. Законом України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї», який набирає чинності 1 січня 2009 року, були внесені зміни до статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення з врахуванням досвіду застосування закону протягом останніх років. Стаття викладена в такій редакції:

"Стаття 173-2. Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми

вчинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї, -

тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'яти діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, -

тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб".

Отже, якщо насильством в сім'ї потерпілій особі не було завдано фізичного болю та тілесних ушкоджень, кривдника буде притягнуто до адміністративної відповідальності. Відповідно до статті 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення кривдника буде покарано накладенням штрафу чи виправними роботами, і тільки у виняткових випадках буде застосовано адміністративний арешт. На практиці найпоширенішим видом покарання, яке застосовується, є саме накладення штрафу.

Застосування штрафів не є ефективним способом покарання за вчинення насильства в сім'ї як на думку потерпілих, так і на думку правоохоронних органів. Така незначна сума штрафу, як 17 чи 51 гривня, чи навіть збільшені суми штрафів за новим законом, не можуть стримати кривдника від вчинення у насильства у майбутньому. На додаток, у багатьох випадках штрафи сплачуються із коштів сімейного бюджету, часто зароблених саме жінкою. Отже, жінка, яка потерпіла від насильства, на додаток позбавляється власних матеріальних ресурсів, необхідних їй, її дітям та іншим членам сім'ї життєво необхідних речей. Такий спосіб покарання кривдника не тільки не захищає від насильства у майбутньому, але й часто змушує жінку відмовитися від звернення за захистом до правоохоронних органів у разі рецидиву насильства.

VI. КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Попри міф, який побутує як серед звичайних громадян, так і серед фахівців про те, що домашнє насильство - не злочин, а лише скандал - сімейна справа, у яку не прийнято втручатися, надто часто вчинення насильства в сім'ї виходить за межі адміністративного проступку і за своєю небезпечністю відповідає всім ознакам діяння, що карається кримінальним законом.

І хоч у Кримінальному кодексі України ми не знайдемо статті, яка передбачає відповідальність саме за вчинення насильства в сім'ї, така відповідальність існує за окремі види насильства, що мають ознаки злочину: тілесні ушкодження різної важкості, побої, мордування, зґвалтування тощо.

Насильство у сім'ї - справи приватного звинувачення

Переважно потерпілі від насильства у сім'ї зазнають фізичного насильства, яке полягає у завданні тілесних ушкоджень легкого ступеня, побоях чи мордуваннях.

За ці діяння Кримінальним кодексом України передбачена така відповідальність:

Стаття 125. Умисне легке тілесне ушкодження

Умисне легке тілесне ушкодження - карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до одного року.

Умисне легке тілесне ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, - карається громадськими роботами на строк від ста п'ятдесяти до двохсот сорока годин або виправними роботами на строк до одного року, або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на строк до двох років.

Стаття 126. Побої і мордування

Умисне завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і не спричинили тілесних ушкоджень, - карається штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до одного року.

Ті самі діяння, що мають характер мордування, вчинені групою осіб, або з метою залякування потерпілого чи його близьких, - караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

На відміну від багатьох країн, в Україні кримінальні справи за цими злочинами не порушуються правоохоронними органами - це справи так званого приватного звинувачення. Справи приватного обвинувачення - це справи, які порушуються не органом дізнання чи слідства, а відразу судом за скаргою самих потерпілих. Справи приватного обвинувачення розглядаються судом без попереднього провадження досудового слідства відповідними державними органами. А функція обвинувачення у розглядуваному випадку покладається на потерпілих.

Попри це прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя зобов'язані приймати заяви про вчинені злочини, зокрема і у справах, які не підлягають їхньому безпосередньому віданню (зокрема, у справах приватного обвинувачення). Після прийняття заяви про скоєння злочину

прокурор, слідчий, орган дізнання або суддя не пізніше ніж у триденний строк повинні здійснити одну з таких дій: або порушити кримінальну справу, або відмовити у порушенні кримінальної справи, **або направити подану заяву за належністю.**

Це означає, що скарги потерпілих від насильства в сім'ї за справами приватного обвинувачення (легких тілесних ушкоджень, побоїв чи мордування) повинні прийматися не тільки судом, але і будь-яким правоохоронним органом - міліцією, прокуратурою, СБУ тощо. Такі скарги підлягають передаванню до органу, уповноваженого розглядати справи приватного обвинувачення, тобто до суду. У будь-якому разі правоохоронний орган, що отримав від потерпілої від насильства в сім'ї заяву про вчинення злочину, не має права лише на тій підставі, що вона належить до категорії приватного обвинувачення, виносити постанову про відмову у порушенні кримінальної справи. Навпаки, правоохоронні **органи зобов'язані передати таку заяву за належністю та пояснити потерпілій її права.**

На практиці ж працівники правоохоронних органів часто нехтують таким обов'язком, відмовляючись навіть приймати заяву потерпілої, чим порушують законне право на захист від насильства. Важкість заподіяних потерпілій тілесних ушкоджень такі правоохоронці визначають "на око", без призначення відповідної експертизи.

Тому для притягнення кривдника до кримінальної відповідальності така потерпіла від насильства особа змушена звертатись до суду самотійно. Через низький рівень правової культури населення України, брак правових знань, брак коштів на оплату юридичних послуг та недостатній рівень безкоштовної правової допомоги переважна більшість жінок, яким були завдані тілесні ушкодження чи які потерпали від побоїв та мордувань, навіть не розглядають можливості звернення до суду. Відповідно, переважна більшість кривдників так і залишаються непокараними та продовжують чинити насильство.

Потерпіла ж, яка наважиться звернутися до суду, щоб притягти кривдника до кримінальної відповідальності, може зіткнутися зі значними складнощами.

Відповідно до чинного законодавства звернутись до суду у такому разі особа повинна зі скаргою. І лише за умови прийняття такої скарги суд порушує та розслідує кримінальну справу за зверненням потерпілої особи.

Однак, закон передбачив такі вимоги щодо форми та змісту скарги, виконати які складно, а подекуди навіть неможливо не лише пересічному громадянину, а й фахівцеві у галузі права, чим практично позбавив потерпілих можливості звернутися до суду за захистом своїх прав та інтересів у порядку приватного обвинувачення.

Так, скарга потерпілої повинна відповідати вимогам, які Кримінально-процесуальним кодексом України (надалі - КПК України) встановлені для обвинувального висновку. Якщо ж вона не відповідає цим вимогам, суддя залишає скаргу без розгляду та повертає її особі, яка подала скаргу.

Необхідно зауважити, що на практиці не всі судді дотримуються дослівного змісту вимог КПК України. Здебільшого достатнім для прийняття скарги судді вважають викладення у ній підстав для порушення справи, наведення доказів та прохання про порушення справи щодо конкретної особи.

Однак у тому випадку, де судді вимагають від потерпілої, що подає скаргу, зазначити в скарзі відомості про обвинувачену особу, які наводяться слідчим в обвинувальному висновку, і у разі недотримання цих умов залишають скаргу без розгляду та повертають її, така особа повністю втрачає можливість судового захисту своїх прав та інтересів.

Ставлячи однакові вимоги як перед обвинувальним висновком, так і перед скаргою, кримінально-процесуальний закон покладає на приватну особу невластиві та непосильні обов'язки, урівнявши тим самим слідчого, за яким стоїть ціла система спеціалізованих органів держави, та потерпілу, що звертається до суду самотійно.

Отже, і саме кримінальне законодавство України не тільки не забезпечує належного реагування на проблему насильства в сім'ї та притягнення кривдника до відповідальності, що є прямим обов'язком держави відповідно до взятих на себе зобов'язань за міжнародними договорами, але *істотно обмежує права та інтереси осіб, які постраждали від злочинних*

посягань, а також можливості їхнього захисту здійсненням правосуддя у кримінальних справах, чим створює додаткові перешкоди потерпілим у доступі до правосуддя, порушує права потерпілих від насильства у сім'ї та право на ефективні засоби судового захисту.

Тому необхідні зміни до законодавства, які б визначали завдання легких тілесних ушкоджень та побої і мордування під час вчинення насильства в сім'ї злочинами публічного обвинувачення, коли всі заходи із притягнення кривдника до відповідальності вживає держава - правоохоронні органи, чи бодай закон повинен наділити особу, яка звертається з скаргою про приватне обвинувачення, достатнім комплексом повноважень для відстоювання своїх прав та інтересів, доведення перед судом своєї правоти.

Насильство у сім'ї - справи публічного звинувачення

Кримінальне переслідування за небезпечні для життя та фізичного здоров'я прояви насильства в сім'ї - завдання тілесних ушкоджень середньої важкості, важких тілесних ушкоджень, чи побої та мордування, вчинені двома і більше особами, здійснюється правоохоронними органами. Кримінальну справу у таких випадках повинні порушувати працівники міліції.

Стаття 122. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження

1. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, тобто умисне ушкодження, яке не є небезпечним для життя і не потягло за собою наслідків, передбачених у статті 121 цього Кодексу, але таке, що спричинило тривалий розлад здоров'я або значну стійку втрату працездатності менш як на одну третину, - карається виправними роботами на строк до двох років або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені з метою залякування потерпілого або його родичів чи примусу до певних дій, - караються позбавленням волі від трьох до п'яти років

Стаття 121. Умисне тяжке тілесне ушкодження

1. Умисне тяжке тілесне ушкодження, тобто умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій, психічну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну Третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя, - карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

2. Умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене способом, що має характер особливого мучення, або вчинене групою осіб, а також з метою залякування потерпілого або інших осіб, або вчинене на замовлення, або спричинило смерть потерпілого, - карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

Часто жінки потерпають від насильства, яке містить ознаки злочину, передбаченого статтею 126 Кримінального кодексу України - побої та мордування, в багатьох випадках таке насильство здійснюється двома особами, наприклад, чоловіком та дорослим сином. Однак на практиці справи про побої та мордування, здійснені двома чи більше особами стосовно інших членів сім'ї, практично не порушують. На думку деяких представників правоохоронних органів, цю норму кримінального законодавства неможливо застосовувати у випадках насильства в сім'ї, а тільки у разі побоїв та мордувань, вчинених представниками правоохоронних органів чи виправних закладів стосовно затриманих чи засуджених.

Ще критичніша ситуація з психологічним насильством у сім'ї. За відсутності належної норми у кримінальному законодавстві притягти кривдника до відповідальності можна тільки за погрозу вбивства.

Стаття 129. Погрозу вбивством

1. Погроза вбивством, якщо були реальні підстави побоюватися здійснення цієї погрози, - карається арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до двох років.

2. Те саме діяння, вчинене членом організованої групи, - карається позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років.

Однак правоохоронні органи здебільшого не сприймають серйозно звернення потерпілих, які просять захистити їх та притягти до відповідальності кривдника за погрозу вбивством, навіть у випадках, коли жінки часто мають підстави вважати погрози реальними, зважаючи на попереднє жорстоке ставлення та довготривале фізичне насильство, із заподіянням тілесних ушкоджень.

Отже, гостро стоїть проблема внесення змін до законодавства, які б забезпечили захист потерпілих від насильства в сім'ї та притягнення кривдників до відповідальності, підвищення професійного рівня працівників правоохоронних органів та суду, подолання стереотипів у їхньому середовищі, ведення роз'яснювальної роботи серед громадян. Тільки за таких умов держава зможе вживати заходів до належного захисту прав потерпілих від насильства у сім'ї та довести виконання відповідних міжнародних зобов'язань, взятих на себе.

Часто жінки потерпають від насильства, яке містить ознаки злочину, передбаченого статтею 126 Кримінального кодексу України - побої та мордування, в багатьох випадках таке насильство здійснюється двома особами, наприклад, чоловіком та дорослим сином. Однак на практиці справи про побої та мордування, здійснені двома чи більше особами стосовно інших членів сім'ї, практично не порушують. На думку деяких представників правоохоронних органів, цю норму кримінального законодавства неможливо застосовувати у випадках насильства в сім'ї, а тільки у разі побоїв та мордувань, вчинених представниками правоохоронних органів чи виправних закладів стосовно затриманих чи засуджених.

Ще критичніша ситуація з психологічним насильством у сім'ї. За відсутності належної норми у кримінальному законодавстві притягти кривдника до відповідальності можна тільки за погрозу вбивства.

VII. РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ - ЯК ЗАСІБ ЗАХИСТУ ВІД НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Для більшості жінок, які потерпають від насильства в сім'ї, першим кроком, який вживають для захисту та припинення насильства, є розірвання шлюбу. Багато жінок переконані, що розірвання шлюбу зможе вирішити проблему насильства у сім'ї та захистити їх та дітей від насильства у майбутньому.

Незважаючи на те, що вже шість років діє закон "Про попередження насильства в сім'ї", в українському суспільстві досі поширені стереотипні уявлення про насильство як внутрішньосімейну проблему, у яку не повинні втручатись сторонні особи, зокрема і серед правоохоронних органів. Під час звернення потерпілих за захистом до міліції, працівники міліції часто питають

"А чому Ви не розлучаетесь?", вважаючи розірвання шлюбу засобом захисту від насильства. Багато жінок повідомляли також, що реагування міліції на насильство в сім'ї часто залежить від того, чи розірваний шлюб, і змінюється на позитивне після розірвання шлюбу чи подання позову до суду про розірвання шлюбу – серйозніше ставлення до попереджувальної роботи з кривдником, вжиття спеціальних заходів та притягнення до відповідальності. Отже, і далі правоохоронні органи серйозніше сприймають правопорушення, які вчиняють формально чужі люди ніж правопорушення, які здійснюються в сім'ї.

Важливим є те, що незважаючи на збільшення кількості жінок, які потерпають від насильства в сім'ї та які звертаються за допомогою до правоохоронних органів, багато жінок не хочуть притягати кривдника до відповідальності за вчинення насильства, а тільки хочуть припинити це насильство. Як вихід - розірвання шлюбу.

Однак часто розірвання шлюбу не вирішує проблеми насильства в сім'ї, особливо коли чоловік та дружина продовжують проживати в одному житловому приміщенні.

Здебільшого, розглядаючи справи про розірвання шлюбу, суд враховує насильство у сім'ї як серйозну підставу та причину неможливості збереження шлюбу та задовольняє позов.

Однак існують випадки, коли кривдник на підставі традиційних патріархальних стереотипів та уявлень про роль жінки в сім'ї переконаний, що дружина у шлюбі є його власністю і саме шлюб дає йому право поводитись з нею як заманеться, враховуючи психологічний тиск, приниження,

примушування до статевих стосунків чи інші види насильства. У таких випадках чоловік вживає всіх можливих засобів для збереження шлюбу. На жаль, судді не завжди розуміють природу та суть насильства в сім'ї, беруть до уваги бажання чоловіка зберегти сім'ю, не враховуючи бажання звільнитись від насильницьких стосунків, а також той факт, що відповідно до закону шлюб є добровільним союзом, а примушування до перебування у шлюбі недопустиме.

VIII. ПРОБЛЕМА НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї: ЖИТЛОВИЙ АСПЕКТ

Окреме проживання від кривдника - на перший погляд, найпростіше вирішення проблеми насильства в сім'ї. Однак тільки на перший.

На жаль, значна кількість жінок змушена продовжувати мешкати з кривдником попри те, що законодавство передбачає певні механізми захисту прав потерпілої у розглядуваному аспекті.

Якщо сім'я мешкає у квартирі державної чи комунальної власності (неприватизована квартира), і хтось з членів сім'ї чинить насильство - потерпіла може звернутися до суду з позовом про його виселення без надання іншого житлового приміщення. Це право передбачене статтею 116 Житлового кодексу України.

Стаття 116 Житлового кодексу України - Виселення без надання громадянам іншого жилого приміщення ч 1.

Якщо наймач, члени його сім'ї або інші особи, які проживають разом з ним, систематично руйнують чи псують жиле приміщення, або використовують його не за призначенням, або систематичним порушенням правил соціалістичного співжиття роблять неможливим для інших проживання із ними в одній квартирі чи в одному будинку, а заходи запобігання і громадського впливу виявились безрезультатними, виселення винних на вимогу наймодавця або інших заінтересованих осіб провадиться без надання іншого жилого приміщення.

Потерпіла від насильства у сім'ї у позовній заяві про виселення повинна довести, що кривдник порушує правила співжиття та робить спільне проживання неможливим, а вжиті до нього заходи громадського впливу не дали результату. Доказами вчинення насильства у сім'ї чи інших протиправних дій щодо членів сім'ї та безрезультатності вжитих правоохоронними органами заходів впливу можуть бути документи, які свідчать про офіційні попередження про неприпустимість вчинення насильства у сім'ї, про притягнення до адміністративної чи кримінальної відповідальності, про перебування правопорушника на обліку у райвідділі міліції як особи, що вчиняє насильство у сім'ї.

Однак суди схильні не брати до уваги офіційні попередження, захисні приписи, перебування на обліку за вчинення насильства у сім'ї, і навіть притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення насильства у сім'ї, вважаючи, що тільки неодноразове притягнення до кримінальної відповідальності може бути необхідною та достатньою підставою для виселення особи.

Потерпілі від насильства у сім'ї часто стикаються з упередженим ставленням суду, відвертим чи прихованим звинуваченням у бажанні захопити квартиру чи будинок, вигнавши чоловіка (колишнього чоловіка) на вулицю

Основне запитання, яке виникає під час розгляду таких справ - "А де він буде жити, як можна вигнати людину на вулицю?" Не враховується те, що протиправні дії кривдника завдають значної шкоди фізичному та психологічному здоров'ю потерпілої жінки та дітей, і часто ставлять під загрозу їхнє життя. Отже, досі суд демонструє ставлення держави до проблеми - порівнюючи цінність життя та здоров'я жінки і дітей, з одного боку, та забезпечення житлом кривдника - з іншого, рішення приймають на користь останнього. Причому така тенденція спостерігається і у випадках, коли жінка чи доросла донька змушена залишити квартиру через загрозу життю та здоров'ю, та винаймати житло, а кривдник продовжує мешкати в ньому.

У деяких випадках члени сім'ї, які потерпають від насильства, не хочуть позбавляти житла члена сім'ї, навіть якщо він чи вона чинить насильство. Крім виселення, суд може зобов'язати

особу, яка робить спільне проживання неможливим, здійснити обмін житлового приміщення на інше, вказане зацікавленою в обміні стороною.

Стаття 116 Житлового кодексу України: Виселення без надання громадянам іншого жилого приміщення ч 2.

Осіб, які підлягають виселенню без надання іншого жилого приміщення за неможливістю спільного проживання, може бути зобов'язано судом замість виселення провести обмін займаного приміщення та інше жиле приміщення, вказане зацікавленою в обміні стороною.

Тобто замість позову про виселення потерпіла особа може звернутись з позовом про обмін житлового приміщення, але вона обов'язково повинна надати суду варіант такого обміну. Підбір такого варіанта є найскладнішим завданням, оскільки необхідно знайти дві неприватизовані квартири, мешканці яких з'їжджаються до однієї квартири, і яких влаштовуватиме житло потерпілої. Нині, коли більшість житла вже приватизовано, реалізувати надзвичайно важко.

Для вирішення цієї проблеми необхідне внесення змін до житлового законодавства, зокрема статті 116 Житлового кодексу України, з чітким урахуванням насильства в сім'ї та заходів, вжитих правоохоронними органами та судом відповідно до законодавства України про попередження насильства у сім'ї як підстав для виселення особи без надання іншого житлового приміщення.

Ще однією можливістю вирішення певних житлових проблем є зміна Договору найму житлового приміщення. Так, за рішенням суду потерпіла зможекласти окремий договір найму частини квартири чи будинку, якою користується і стане її наймачем. Суд також вирішить, яку частину квартири чи будинку буде наймати кривдник і, відповідно, користуватися нею, і яка частина буде у спільному користуванні. Звичайно, це не вирішує проблеми спільного проживання, оскільки потерпіла і надалі проживатиме разом з кривдником, однак встановлює порядок користування приміщенням, та дає можливість оплачувати комунальні послуги тільки за свою частину приміщення. Зміна договору найму може також стати першим кроком до приватизації своєї частини житлового приміщення та подальшого продажу, однак це буде можливо тільки за наявності технічної можливості поділу приміщення та можливості сплачувати всі витрати на оформлення документів, яку, на жаль, мають далеко не всі сім'ї. Незважаючи на правові та процесуальні складності та проблеми, існують рідкісні позитивні приклади, коли жінка змогла відстояти свої права та вирішити житлову проблему у такий спосіб.

У разі, коли сім'я проживає у приватизованій квартирі, де кривдник має право власності на частку квартири, чи житло є спільною сумісною власністю подружжя, а кривдник відмовляється вирішувати питання поділу житла за взаємною згодою, для жінки буде вкрай важко вирішити цю проблему. Саме такі ситуації є найпоширенішими, що і підтверджується результатами дослідження.

Ситуація, коли чоловік-кривдник є співвласником квартири чи будинку і заперечує проти поділу, є типовою. Особливо у випадках, коли кривдник зловживає алкоголем — його влаштовують зручні комфортні умови проживання, можливість харчування, і він не хоче нічого змінювати.

Законодавством передбачені можливості виділення часток та розподілу житла, що є у спільній сумісній власності, однак це вимагає значних фінансових затрат та обов'язкової правової допомоги кваліфікованого юриста, яка, на жаль, для більшості жінок є недоступною.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Начальнику РВ УМВС
України у Чернігівській області
П.І.Б., рік народження,
яка мешкає:
вул. Сонячна, 11, кв. 1,
м. Чернігів

ЗАЯВА

Прошу Вас прийняти міри до мого чоловіка (дружини) П.І.Б., рік народження, мешкає (адреса), котрий (котра) вчиняє сварки, постійно погрожує вбивством, зловживає спиртними напоями.

Прошу видати мені направлення на судово-медичну експертизу та вжити передбачених законодавством заходів до притягнення до відповідальності мого чоловіка (дружини) за насильство у сім'ї.

11 листопада 2009 року

(підпис)

Додаток 2

Місцевий суд Н-ського району м. Чернігова

Одарка, 1979 року народження,
яка мешкає: вул. Сонячна, 11, кв. 1, м. Чернігів

СКАРГА

в порядку ст. 27 КПК України

Прошу порушити кримінальну справу за ознаками ч. 1 ст. 125 Кримінального кодексу України проти Карася та притягнути його до кримінальної відповідальності за нанесення потерпілій Одарці (громадянка України, освіта вища, не працює, одружена, несудима, яка проживає за адресою: вул. Сонячна, 11, кв. 1, м. Чернігів) 3 лютого 2009 року умисних легких тілесних ушкоджень

Я та мій чоловік Карась проживаємо у квартирі, що знаходиться на вул. Сонячній 11 / 1 у м. Чернігові. 3 лютого 2009 року близько 18.00 Карась повернувся додому напідпитку. Карась зловживає алкогольними напоями і часто, перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, вчиняє щодо мене насильство. Карась, повернувшись додому, увімкнув телевізор на повну гучність, щоб

спровокувати сварку. Я попросила його зробити тихіше, бо в мене болить голова. Карась почав кричати на мене, що я погана дружина, лаявся нецензурними словами, погрожував, що поб'є мене. Щоб уникнути ще одного акту насильства, я вирішила піти ночувати до сестри, яка мешкає на сусідній вулиці. Коли я вдягнула пальто і відчинила двері, щоб вийти з квартири, Карась почав шарпати мене, сказав, що нікуди я не піду. Я вирвалася із рук Карася і вибігла в коридор. Шум почула сусідка Оксана, яка мешкає в сусідній квартирі, і вийшла в коридор подивитись, що відбувається. Карась наздогнав мене в коридорі і наніс мені удар кулаком в обличчя. Від удару я впала, а Карась наніс мені ще декілька ударів кулаками по спині, після чого повернувся у квартиру. Я зателефонувала в міліцію з телефону сусідки Оксани і повідомила про діяння, вчинені Карасем. 4 лютого 2009 року мене було направлено на судово-медичне обстеження, де було встановлено, що мені заподіяно легкі тілесні ушкодження.

Свою вину у скоєному злочині Карась заперечує і, відповідно, відмовляється давати показання по суті пред'явленого йому обвинувачення, а також наводити будь-які доводи у свій захист. З обставин справи вбачається, що мотивом вчинення злочину Карасем є бажання заподіяти мені фізичні та моральні страждання, образити та принизити мене. Таке бажання було підсилене ще й станом алкогольного сп'яніння Карася. Незважаючи на невизнання вини Карасем у скоєні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 125 КК України, його вина доводиться іншими доказами, а саме: показами потерпілої Одарки; актом судово-медичного дослідження № 3500 від 4 лютого 2009 р., яким встановлено, що Одарці заподіяно легкі тілесні ушкодження (Додаток № 1); показами свідка Оксани.

Обставини, що пом'якшують покарання, відсутні. Обставиною, яка обтяжує покарання, є вчинення злочину особою, що перебуває у стані алкогольного сп'яніння.

НА ПІДСТАВІ НАВЕДЕНОГО:

Карась, 1969 року народження, який мешкає: вул. Сонячна, 11, кв. 1, м. Чернігів уродженець Р-кого району Чернігівської області, українець, громадянин України, освіта вища, несудимий, одружений, працює, на обліку в психоневрологічному чи наркологічному диспансері не перебуває

ОБВИНУВАЧУЄТЬСЯ в тому, що 3 лютого 2009 року, близько 18.00, знаходячись на вул. Сонячна, 11/1 у м. Чернігові, та перебуваючи в стані алкогольного сп'яніння, наніс Одарці удари кулаками в обличчя та спину. Своїми умисними діями громадянин Карась заподіяв легкі тілесні ушкодження, тобто вчинив злочин, передбачений ч. 1 ст. 125 КК України.

На підставі викладеного, керуючись ст.ст. 27, 94, 95, 97, 98 КПК України

ПРОШУ:

Порушити кримінальну справу та притягти до відповідальності громадянина Карася, який проживає за адресою: вул. Сонячна, 11, кв. 1, м. Чернігів, за вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 125 КК України;

Визнати мене, Одарку, потерпілою у даній справі.

Викликати в якості свідка у справі Оксану, яка проживає за адресою: вул. Сонячна 11, кв. 2, м. Чернігів.

Додатки:

Копія акту судово-медичного обстеження №3500 від 4 лютого 2009 року.

Копія скарги.

Список осіб, які підлягають виклику в судове засідання.

“ “ _____ 2009 року

Підпис

Місцевий суд Н-ського району м. Чернігова
Позивач; Одарка,
1979 року народження,
яка мешкає: вул. Сонячна, 11, кв. 1, м. Чернігів
Відповідач: Карась,
1969 року народження,
який мешкає: вул. Сонячна, 11, кв. 1, м. Чернігів

**ПОЗОВНА ЗАЯВА
про розірвання шлюбу**

Я вступила в шлюб з відповідачем Карасем 22 вересня 1999 року. У шлюбі з відповідачем маю спільну неповнолітню дитину: Ганну 2000 року народження.

Життя з відповідачем не склалося. Протягом спільного життя відповідач зловживав алкоголем, не приділяв уваги сім'ї та вихованню дитини. Протягом останніх двох років відповідач постійно пив, нищив хатнє майно, вчиняв сварки та неодноразово бив мене. Я зверталася по захист до райвідділу міліції, однак вжиті працівниками міліції заходи не мали жодного впливу. Відповідач продовжує свої протиправні дії, зробив спільне життя неможливим. Востаннє відповідач сильно побив мене та погрожував вбивством 3 лютого 2009 року. Відповідач не дає жодних коштів на утримання дитини. Поведінка відповідача негативно впливає на психологічний стан та розвиток дитини.

Шлюбні відносини між нами припинені.

Збереження шлюбу та подальше сумісне життя з відповідачем вважаю неможливим.

Відповідно до ст. 110 Сімейного кодексу України

Прошу:

1. Розірвати шлюб, укладений між мною та Карасем, зареєстрований 22 вересня 1999 року.

Додаток:

1. Свідоцтво про одруження.
2. Копія свідоцтва про народження дитини.
3. Копії Відповідей Н-ського РВУМВС від 23. 11. 2008 р., 12.02. 2009 р,
4. Копія Позовної заяви
5. Квитанція про сплату державного мита.

“ “ _____ 2009р.

Підпис

Місцевий суд Н-ського району м. Чернігова
Позивач; Одарка,
1979 року народження,
яка мешкає: вул. Сонячна, 11, кв. 1, м. Чернігів
Відповідач: Карась,
1969 року народження,
який мешкає: вул. Сонячна, 11, кв. 1, м. Чернігів

ПОЗОВНА ЗАЯВА
про виселення без надання іншого житлового приміщення

Я проживаю у двокімнатній квартирі на вул. Сонячній 11, кв. 1 у Чернігові разом з відповідачем - моїм колишнім чоловіком Карасем та двома неповнолітніми дочками Оксаною 1998 року народження і Ганною 2000 року народження.

Протягом подружнього життя відповідач зловживав алкоголем, у стані сп'яніння вчиняв сварки, бив мене та дітей. Відповідач неодноразово погрожував мені фізичною розправою. Насильство щодо мене та дітей зі сторони відповідача стало причиною нашого розлучення. Наш шлюб було розірвано у 2009 році. Однак, відповідач продовжує проживати з нами, постійно вчиняє сварки, погрожує фізичною розправою та б'є мене. Діти перебувають у постійному страху перед батьком. Крім того, протягом багатьох років відповідач не дає жодних коштів на оплату комунальних послуг. Я перебуваю у дуже скрутному матеріальному становищі і не маю можливості сплачувати комунальні послуги за відповідача.

З приводу насильства зі сторони відповідача я неодноразово зверталася по захист до Н-ського райвідділу міліції. Зокрема, я зверталася з заявами до міліції 22 жовтня 2004 року, 18 грудня 2004 року, 2 квітня 2005 року, 26 червня 2006 року, 12 лютого 2009 року. Але відповідач не змінив своєї поведінки і далі продовжує чинити насильство. Така поведінка відповідача негативно впливає на здоров'я та психологічний стан дітей. Життя та здоров'я моє і дітей знаходяться під постійною загрозою.

Відповідач має можливість проживання спільно з його батьками, які мають чотирикімнатну квартиру у Чернігові за адресою вул. Місячна, 22, кв. 2.

Виходячи з вищевказаного та згідно статтею 116 Житлового Кодексу України,

Прошу

1. Виселити Карася з квартири № I на вул. Сонячній, 11 у м. Чернігові.

Додаток:

- Довідка з місця проживання про склад сім'ї.
- Копія позовної заяви.
- Копії заяв до Н-ського РВ ЧМУ УМВСУ.
- Копії відповідей Н-ського РВ ЧМУ УМВСУ.
- Копія висновку експерта про тілесні ушкодження.
- Копія свідоцтва про розірвання шлюбу.
- Квитанція про сплату державного мита.

“ “ _____ 2009р.

Підпис

Місцевий суд Н-ського району м. Чернігів
Позивач: Одарка, 1979 року народження,
яка мешкає: вул. Сонячна, 11, кв. 1, м. Чернігів
Відповідач: Карась, 1969 року народження,
який мешкає; вул. Місячна, 22, кв. Чернігів

**ПОЗОВНА ЗАЯВА
про стягнення аліментів**

Я вступила в шлюб з відповідачем Карасем 22 вересня 1999 року, у шлюбі з відповідачем маю спільну неповнолітню дитину: Ганну 2000 року народження. У квітні 2009 року я подала до Н-ського місцевого суду позов про розірвання шлюбу. Від травня 2005 року відповідач проживає окремо і від того часу не надає жодних коштів на утримання дитини.

Відповідач працює на заводі "...", отримує заробітну плату розміром понад 800 гривень. У даний час я працюю на умовах неповного - робочого часу, отримую не більше 200 гривень на місяць. Цих коштів недостатньо на утримання дитини, і в даний час моя мати допомагає нам.

Враховуючи вищевказане та керуючись ст. ст. 181, 182, 183 Сімейного кодексу України,
прошу:

1. Стягнути з Карася на мою користь аліменти на утримання дитини Ганни 2000 року народження у розмірі 1/4 частки від усіх видів доходів щомісячно.

Додаток:

1. Копія свідоцтва про народження дитини.
2. Копія позовної заяви.

“ “ _____ 2009р.

Підпис

Місцевий суд Н-ського району м. Чернігів
Позивач: Одарка, 1979 року народження,
яка мешкає: вул. Сонячна, 11, кв. 1, м. Чернігів
Відповідач: Карась, 1969 року народження,
який мешкає; вул. Місячна, 22, кв. Чернігів

ПОЗОВНА ЗАЯВА
про стягнення аліментів

Я вступила в шлюб з відповідачем Карасем 22 вересня 1999 року. У шлюбі маю з відповідачем спільну неповнолітню дитину: Ганну 2000 року народження.

У травні 2008 року відповідач залишив сім'ю і з того часу проживає окремо. До початку 2009 року відповідач надавав незначні кошти на утримання дитини, однак припинив їх надавати у лютому 2009 року. Протягом останніх місяців я не отримую жодних коштів на утримання доньки.

Я не маю можливості самостійно забезпечувати дитині належне утримання та розвиток. Я працюю у навчальному закладі "...” м. Чернігова на умовах неповного робочого часу, отримую 500 гривень заробітної плати. Відповідач має змогу сплачувати аліменти. Він працює у різних місцях, має мінливі доходи.

Відповідно до Закону України „Про державний бюджет України на 2009 рік” прожитковий мінімум для дітей віком від 6 до 18 років складає: від 1 листопада 2009 року - 776 гривень.

Враховуючи вищевказане та керуючись ст. ст. 181, 182, 184 Сімейного кодексу України,

прошу:

Стягувати з відповідача Карася на мою користь аліменти на утримання дитини Ганни 2000 року народження у розмірі 180 грн. щомісячно, починаючи від дня пред'явлення позову і до повноліття дитини.

Додатки:

- Копія свідоцтва про одруження.
- Копія свідоцтва про народження дитини.
- Довідка про заробітну плату.
- Довідка з місця проживання про склад сім'ї та прописку.
- Копія позовної заяви.

“ “ _____ 2009р.

Підпис

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом Державного комітету України
у справах сім'ї та молоді, Міністерства
внутрішніх справ України,
Міністерства освіти і науки України,
Міністерства охорони здоров'я України
від 16 січня 2004 р. N 5/34/24/11
Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
22 січня 2004 р. за N 99/8698

**Порядок
розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з
дітьми або реальної загрози його вчинення**

Розділ 1. Загальні положення

1.1. Кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності.

Держава здійснює захист дитини від усіх форм фізичного та психічного насильства, образи, недбалого й жорстокого поводження з нею, експлуатації, включаючи сексуальні домагання, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють.

1.2. Цей Порядок визначає механізм взаємодії структурних підрозділів Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства освіти і науки України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства охорони здоров'я України у попередженні жорстокого поводження з дітьми, фізичного, сексуального, психологічного, соціального насильства, наданні невідкладної допомоги дітям, які потерпіли від жорстокого поводження.

1.3. Порядок розроблено відповідно до Конвенції про права дитини, Конвенції Міжнародної організації праці "Про заборону та негайні дії щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці", Сімейного та Кримінального кодексів України, Кодексу України про адміністративні порушення. Законі України "Про охорону дитинства", "Про попередження насильства в сім'ї", "Про звернення громадян", "Про освіту", "Про міліцію", "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх". Указу Президента України від 21.02.2003 N 154/2003 "Про Державну програму запобігання дитячій бездоглядності на 2003 - 2005 роки".

1.4. У цьому Порядку поняття "жорстоке поводження з дитиною" означає будь-які форми фізичного, психологічного, сексуального або економічного та соціального насилля над дитиною в сім'ї або поза нею.

Поняття "дитина" у даному Порядку означає особу у віці до 18 років (повноліття), якщо згідно з законом, застосовуваним до неї, вона не набуває прав повнолітньої раніше.

Розділ 2. Порядок подання та реєстрація звернень та повідомлень

2.1. Звернення (повідомлення) про факти жорстокого поводження з дитиною подаються як самою дитиною, так і фізичними особами за місцем їх проживання за наявності фактів такого поводження або при реальній загрозі їх учинення.

2.2. Звернення (повідомлення) про факти жорстокого поводження приймаються посадовими особами органів внутрішніх справ, органів та закладів освіти, охорони здоров'я, управлінь у справах сім'ї та молоді, центрів соціальних служб для молоді та передаються для реєстрації до відповідного територіального підрозділу служби у справах неповнолітніх протягом однієї доби з моменту отримання звернення (повідомлення).

2.3. Діти, які зазнали жорстокого поводження (або щодо яких існує загроза його вчинення), також можуть бути виявлені під час проведення рейдів служб у справах неповнолітніх, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, через мережу "телефонів довіри" тощо.

У цьому разі кожен виявлений факт документується і передається до територіального підрозділу служби у справах неповнолітніх за місцем проживання дитини.

2.4. Усні повідомлення перед передачею їх до служби у справах неповнолітніх оформлюються письмово посадовою особою, яка отримала повідомлення з позначкою, від кого та коли (дата, час) отримано повідомлення.

2.5. Реєстрація повідомлень та звернень, отриманих службою у справах неповнолітніх проводиться у відповідності до вимог Закону України "Про звернення громадян".

2.6. Не допускається розголошення відомостей по суті звернення дитини, з'ясування додаткової інформації, що не стосується суті звернення.

2Ця заборона не поширюється на посадових осіб, які мають відношення до вирішення справи.

На прохання дитини, висловленого в будь-якій формі, не підлягають розголошенню її прізвище, місце проживання, навчання або роботи.

Розділ 3. Розгляд звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення

3.1. Загальні питання розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення:

3.1.1. Координатором заходів щодо захисту дітей від жорстокого поводження з ними або реальної загрози його вчинення є служба у справах неповнолітніх.

3.1.2. Якщо в заяві (інформації офіційних органів) вбачається ознака злочину чи загроза його вчинення, вона обов'язково передається органу внутрішніх справ для вжиття заходів.

3.1.3. Усі заяви та повідомлення з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення в обов'язковому порядку реєструються у відповідному журналі обліку заяв та повідомлень.

3.1.4. У разі необхідності зазначені в Порядку установи (служби) організують надання невідкладної медичної (викликають швидку допомогу), психологічної та інших видів допомоги дитині, яка постраждала внаслідок жорстокого поводження.

3.2. Служби у справах неповнолітні:

3.2.1. Ведуть загальний облік дітей, які зазнали жорстокого поводження, та сімей, у яких діти зазнали жорстокого поводження.

Координують діяльність органів освіти, охорони здоров'я, внутрішніх справ щодо профілактики та припинення фактів жорстокого поводження з дітьми.

Надають необхідну допомогу дитині, яка зазнала жорстокого поводження, та в разі загрози його вчинення, вживають заходів до попередження жорстокого поводження щодо дитини.

Направляють дитину для обстеження стану її здоров'я до установ і закладів охорони здоров'я з метою документування фактів жорстокого поводження, надання дитині необхідної медичної допомоги, у тому числі лікування в стаціонарі.

Вживають невідкладних заходів до ліквідації наслідків і загрози неправомірних дій щодо дитини; у разі потреби разом з кримінальною міліцією у справах неповнолітніх розв'язують питання про тимчасове вилучення дитини із середовища, де вона зазнала жорстокого поводження, та про подальше її влаштування.

Спільно з центрами соціальних служб для молоді надають необхідну соціально-психологічну допомогу, проводять профілактичну та роз'яснювальну роботу щодо наслідків жорстокого поводження з дітьми.

Представляють, у разі необхідності, інтереси дитини в суді.

3.3. Органи внутрішніх справ;

3.3.1. Працівники органів внутрішніх справ, у тому числі кримінальної міліції у справах неповнолітніх, здійснюють прийняття інформації про випадки жорстокого поводження з дітьми цілодобово. Повідомлення зобов'язані приймати всі працівники органів внутрішніх справ.

3.3.2. У разі усного звернення або телефонного повідомлення працівником органу внутрішніх справ складається протокол цього звернення чи повідомлення.

3.3.3. Усі звернення та інформації з приводу жорстокого поводження з дітьми, у яких вбачаються ознаки злочинних діянь або загроза їх учинення, обов'язково реєструються в черговій частині органу внутрішніх справ. Інші заяви та скарги, які надходять поштою, реєструються в канцелярії органу внутрішніх справ і, якщо вони потребують додаткової перевірки, розглядаються в терміни, визначені законодавством.

3.3.4. Усі звернення та повідомлення щодо жорстокого поводження з дітьми розглядає керівництво органу внутрішніх справ і лає конкретні вказівки працівникам кримінальної міліції у справах неповнолітніх щодо необхідних матеріалів для подальшого прийняття рішення згідно із законодавством.

Після перевірки викладених у зверненні фактів керівник органу внутрішніх справ приймає рішення про притягнення винних осіб до відповідальності.

3.3.5. Якщо питання, порушені в заяві дитини, не належить до компетенції органів внутрішніх справ, працівники кримінальної міліції у справах неповнолітніх переадресовують їх за належністю і повідомляють про це відповідну службу у справах неповнолітніх та автора звернення (повідомлення).

3.3.6. Працівники кримінальної міліції у справах неповнолітніх тісно співпрацюють із службами у справах неповнолітніх, центрами соціальних служб для молоді, органами прокуратури, освіти, навчальними закладами, закладами охорони здоров'я відповідно до законодавства.

3.3.7. У разі потреби термінового вилучення дитини із сім'ї, де батьки чи особи, що їх замінують, жорстоко поводяться з нею, працівники кримінальної міліції у справах неповнолітніх спільно зі службами у справах неповнолітніх вирішують питання щодо подальшого влаштування дитини.

3.3.8. За всіма фактами жорстокого поводження з дітьми та результатами розгляду працівники кримінальної міліції у справах неповнолітніх зобов'язані інформувати:

- заявника;
- службу у справах неповнолітніх;
- батьків дитини або осіб, які їх замінують (за згодою дитини);
- у разі необхідності, органи прокуратури та суд.

3.4. Органи та заклади освіти:

3.4.1. Здійснюють приймання заяв та повідомлень про випадки жорстокого поводження з дітьми.

3.4.2. Терміново (протягом однієї доби) передають повідомлення у письмовій формі до служби у справах неповнолітніх, органів внутрішніх справ про випадок жорстокого поводження з дитиною чи реальну загрозу його вчинення.

3.4.3. Вживають заходів до виявлення і припинення фактів жорстокого поводження з дітьми у навчальних закладах, притягують до дисциплінарної відповідальності співробітників, учнів та інших осіб, які допускають жорстоке поводження з дітьми.

3.4.4. Керівники навчальних закладів зобов'язують педагогічних працівників, зокрема класних керівників, проводити попереджувальну роботу з батьками з метою недопущення випадків жорстокого поводження з дітьми в сім'ях, а також відстежувати подібні випадки з боку інших учнів,

3.4.5. Класні керівники організують роботу з батьками щодо роз'яснення наслідків жорстокого поводження з дітьми в сім'ях, а також з особами, що становлять найближче оточення дитини, яка постраждала від жорстокого поводження або потерпає від реальної загрози його вчинення.

3.5. Органи та заклади охорони здоров'я:

3.5.1. Лікувально-профілактичні установи та заклади цілодобово здійснюють приймання дітей, які зазнали жорстокого поводження, та надають їм потрібну медичну допомогу.

3.5.2. При обстеженні дитини медичні працівники звертають увагу на ушкодження, що могли виникнути внаслідок жорстокого поводження з дитиною, та повідомляють про це дільничного педіатра, орган внутрішніх справ та відповідну службу у справах неповнолітніх.

3.5.3. У разі виявлення або надходження звернень чи повідомлень з приводу жорстокого поводження проводять медико-соціальну реабілітацію дітей, які потерпіли внаслідок жорстокого поводження.

3.6. Управління (відділи) у справах сім'ї та молоді:

3.6.1. Здійснюють приймання та розгляд звернень і повідомлень про випадки жорстокого поводження з дітьми.

3.6.2. Терміново (протягом однієї доби) передають повідомлення у письмовій формі до служби у справах неповнолітніх, органів внутрішніх справ про випадок жорстокого поводження з дитиною чи реальну загрозу його вчинення.

3.6.3. Направляють дітей, які зазнали жорстокого поводження, та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, до спеціалізованих установ для надання допомоги (кризові центри соціально-психологічної допомоги, притулки, медико-соціальної реабілітації, прийомні сім'ї).

3.6.4. Проводять профілактичну, роз'яснювальну роботу серед громадськості щодо попередження жорстокого поводження з дітьми.

3.7. Центри соціальних служб для молоді:

Здійснюють приймання заяв та повідомлень про випадки жорстокого поводження щодо дитини.

Терміново (протягом однієї доби) передають повідомлення у письмовій формі до служби у справах неповнолітніх, органів внутрішніх справ про випадок жорстокого поводження з дитиною чи реальну загрозу його вчинення.

3.7.3. У разі необхідності надають первинну (під час звернення) соціально-психологічну допомогу дітям, які постраждали від жорстокого поводження.

3.7.4. Надають правові, психологічні, соціально-медичні та соціально-психологічні послуги з метою збереження соціального статусу та повноцінної життєдіяльності, адаптування у суспільстві дітей, які постраждали від жорстокого поводження.

3.8. Притулок для неповнолітніх та центр соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх

Діти, які постраждали від жорстокого поводження, а також діти із сімей, перебування в яких загрожує їх здоров'ю чи життю, мають можливість цілодобово звернутися до притулку для неповнолітніх або центру соціально-психологічної реабілітації неповнолітніх.

Підставою для прийняття дитини є звернення дитини (усне або письмове) до адміністрації закладу за допомогою, яке обов'язково реєструється та невідкладно розглядається керівництвом закладу.

3.9. Всеукраїнська дитяча лінія (8-800-500-21-80) та система телефонів довіри:

3.9.1. Безкоштовно, конфіденційно та анонімно надає консультації і психологічну допомогу дитині, яка постраждала внаслідок жорстокого поводження з нею.

Надає дитині інформацію про роботу служб у справах неповнолітніх, відділів у справах сім'ї та молоді, соціальних служб для молоді, органів опіки і піклування, освіти і науки, охорони здоров'я, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, неурядових організацій, які працюють в інтересах дітей.

Інформує відповідну службу у справах неповнолітніх про факт жорстокого поводження (у разі, якщо така дитина погодилася повідомити свою адресу проживання) з метою оперативного втручання та надання допомоги.

**Начальник управління
з питань дитинства**

Л.Ю. Якименко

ЗАТВЕРДЖЕНО
наказом Міністерства України
у справах сім'ї, молоді та спорту,
Міністерства внутрішніх справ України
від 7 вересня 2009 р. N 3131/386

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
30 вересня 2009 р. за N 917/16933

ІНСТРУКЦІЯ

щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

І. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція визначає порядок здійснення управліннями (відділами) у справах сім'ї, молоді та спорту, службами у справах дітей, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідними підрозділами органів внутрішніх справ заходів щодо попередження насильства в сім'ї і механізм їх взаємодії при здійсненні таких заходів.

1.2. У своїй діяльності щодо попередження насильства в сім'ї управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту, служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органи внутрішніх справ керуються Конституцією України, Законами України "Про попередження насильства в сім'ї", "Про міліцію", "Про охорону дитинства", "Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей", "Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю", Сімейним кодексом України, постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 N 616 "Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу", наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 16.01.2004 N 5/34/24/11 "Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення", зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 22.01.2004 за N 99/8698, наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства внутрішніх справ України та Державного департаменту України з питань виконання покарань від 14.06.2006 N 1983/388/452/221/556/596/106 "Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах", зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 12.07.2006 за N 824/12698, іншими нормативно-правовими актами та цією Інструкцією.

Насильство в сім'ї - будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Фізичне насильство в сім'ї - умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності.

Сексуальне насильство в сім'ї - протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї.

Психологічне насильство в сім'ї - насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю.

Економічне насильство в сім'ї - умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Попередження насильства в сім'ї - система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї.

Реальна загроза вчинення насильства в сім'ї - погроза вчинення одним членом сім'ї стосовно іншого члена сім'ї умисних дій фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному та психічному здоров'ю, якщо є реальні підстави очікувати її виконання.

Жертва насильства в сім'ї - член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства з боку іншого члена сім'ї.

Члени сім'ї - особи, які перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання.

Корекційна програма - програма, спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі поведінки в сім'ї особи, яка вчинила насильство.

II. Повноваження щодо попередження насильства в сім'ї

2.1. Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту:

координують дії служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органів внутрішніх справ з питань попередження насильства в сім'ї;

направляють жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, до спеціалізованих установ для постраждалих від насильства в сім'ї;

здійснюють контроль за організацією і діяльністю спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї;

для організації надання необхідної допомоги членам сім'ї, де вчинено насильство або стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, ведуть облік даних про організації, установи та заклади, які працюють за напрямом попередження насильства в сім'ї, та послуги, які ними надаються;

співпрацюють з громадськими організаціями, об'єднаннями громадян щодо попередження насильства в сім'ї;

інформують громадськість про організації, установи та органи, які надають допомогу членам сім'ї, де вчинено насильство або існує реальна загроза його вчинення;

організують проведення семінарів, "круглих столів", конференцій та інших заходів з питань попередження насильства в сім'ї;

організують надання психологічних, юридичних, соціально-педагогічних, інформаційних та інших послуг членам сім'ї, в якій було вчинено насильство або існує реальна загроза його вчинення;

ініціюють винесення питання щодо проведення подальшої роботи з сім'єю, в якій вчинено насильство, на засідання дорадчого органу відповідно до наказу Мінсім'ямолодьспорту, МОЗ, МОН, Мінпраці, Мінтрансв'язку, МВС та Державного департаменту України з питань виконання покарань від 14.06.2006 N 1983/388/452/221/556/596/106 "Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах", зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 12.07.2006 за N 824/12698.

2.2. Для збору даних про випадки насильства в сім'ї управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій щокварталу узагальнюють інформацію, яка надходить від управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту районних (міських) державних адміністрацій, та надсилають її до Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту районних (міських) державних адміністрацій щокварталу узагальнюють інформацію, яка надходить від центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей, органів внутрішніх справ згідно з додатком 1.

За наслідками узагальненої інформації управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту визначають потребу регіону у створенні спеціалізованих установ для осіб, які вчинили насильство в сім'ї і жертв насильства та вносять відповідні пропозиції на розгляд місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

2.3. Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту районних (міських) державних адміністрацій приймають та розглядають заяви та повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення (далі - заяви та повідомлення) відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 N 616.

Заяви та повідомлення реєструються у журналі обліку заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення згідно з додатком 2.

Заяви та повідомлення після їх реєстрації направляються до територіального органу внутрішніх справ.

Копії заяв та повідомлень залишаються в управлінні (відділі) у справах сім'ї, молоді та спорту для відстеження результатів подальшої роботи та вжитих заходів.

Усна заява та повідомлення записується посадовою особою управління (відділу) у справах сім'ї, молоді та спорту, про що складається відповідний акт отримання усної заяви та повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення згідно з додатком 3.

Акт реєструється у журналі обліку заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї та направляється до відповідного органу внутрішніх справ.

Копія акта залишається в управлінні (відділі) у справах сім'ї, молоді та спорту.

Під час розгляду заяв та повідомлень відвідання постраждалого від насильства в сім'ї або особи, стосовно якої існує реальна загроза його вчинення, здійснюється за місцем проживання відповідно до пункту 10 Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 N 616, про що складається акт з'ясування обставин вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення згідно з додатком 4.

Оригінал акта зберігається в управлінні (відділі) у справах сім'ї, молоді та спорту. Копії акта надаються (надсилаються) представникам органів виконавчої влади, які брали участь у відвіданні.

2.4. За направленням органів внутрішніх справ управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту організують та забезпечують проходження особами, які вчинили насильство в сім'ї, реабілітаційних заходів (корекційних програм), які проводяться спеціалістами, які пройшли відповідне навчання щодо роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї, зокрема:

організують навчання фахівців, які проводять корекційні програми з особами, які вчиняють насильство в сім'ї;

забезпечують фахівців, які проводять корекційні програми з особами, які вчиняють насильство в сім'ї, методичними рекомендаціями щодо впровадження та реалізації цих програм.

До проведення корекційних програм з особами, які вчиняють насильство в сім'ї, можуть залучатися суб'єкти, що надають соціальні послуги сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах.

У разі неявки особи, яка отримала направлення для проходження реабілітаційних заходів (корекційних програм), або ухилення від їх проходження без поважних причин управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту контролюють надання протягом трьох робочих днів

спеціалістами, які здійснюють реабілітаційні заходи (корекційні програми), письмового повідомлення про не проходження корекційної програми згідно з додатком 5 до органу внутрішніх справ, який видав направлення.

2.5. Служби у справах дітей:

ведуть облік дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, у тому числі стосовно яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення;

у разі виникнення безпосередньої загрози життю чи здоров'ю дитини вживають заходів відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 N 866 "Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини";

здійснюють прийом інформації про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення, а також про випадки жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення та в межах своїх повноважень вживають заходів щодо захисту прав дитини;

порушують питання перед відповідними органами про притягнення до відповідальності фізичних та юридичних осіб, які допустили порушення прав, свобод і законних інтересів дітей;

представляють інтереси дітей у судах;

протягом трьох днів з дня отримання інформації про випадки вчинення насильства в сім'ї стосовно дитини або реальної загрози його вчинення повідомляють відповідне управління (відділ) у справах сім'ї, молоді та спорту та органи внутрішніх справ для вжиття відповідних заходів;

щокварталу в межах своїх повноважень надають відповідним управлінням (відділам) у справах сім'ї, молоді та спорту інформацію про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення згідно з додатком 1.

2.6. Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді:

приймають інформацію про випадки вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення;

забезпечують надання особам, які постраждали від насильства в сім'ї, психологічної, соціально-педагогічної, соціально-економічної, інформаційної, соціально-медичної та юридичної допомоги;

здійснюють соціальне інспектування сімей, де мають місце випадки вчинення насильства в сім'ї або в яких існує реальна загроза його вчинення, відповідно до Порядку здійснення соціального інспектування центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді сімей та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, затвердженого наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 31.03.2008 N 1278, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 31.05.2008 за N 486/15177;

здійснюють соціальний супровід сімей, де мають місце випадки вчинення насильства в сім'ї або в яких існує реальна загроза його вчинення, відповідно до Порядку здійснення соціального супроводу центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді сімей та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, затвердженого наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 25.04.2008 N 1795, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29.05.2008 за N 471/15162;

забезпечують здійснення закладами соціального обслуговування заходів, спрямованих на відновлення соціальних функцій, морального, психічного та фізичного стану членів сім'ї, стосовно яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення;

протягом трьох днів з дня отримання інформації про випадки вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення повідомляють відповідне управління (відділ) у справах сім'ї, молоді та спорту, а у випадку вчинення насильства стосовно дитини - також службу у справах дітей та органи внутрішніх справ;

щокварталу в межах своїх повноважень надають відповідним управлінням (відділам) у справах сім'ї, молоді та спорту інформацію про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення згідно з додатком 1.

2.7. Органи внутрішніх справ:

проводять роз'яснювальну роботу в сім'ях, в яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення, повідомляють членів сім'ї про права, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися, та передбачену законодавством відповідальність;

приймають та розглядають заяви та повідомлення відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 N 616, та нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України;

інформують протягом трьох днів про отримання заяви чи повідомлення відповідне управління (відділ) у справах сім'ї, молоді та спорту, а у випадках, коли заява та повідомлення стосується неповнолітнього або недієздатного члена сім'ї - службу у справах дітей та орган опіки і піклування згідно з додатком 6;

отримавши заяву чи повідомлення або іншу інформацію про вчинення насильства в сім'ї, вживають передбачених чинним законодавством заходів щодо припинення насильства. У разі необхідності надання потерпілому або правопорушнику першої медичної допомоги викликають бригаду швидкої медичної допомоги;

при безпосередній загрозі життю та здоров'ю дитини або інших членів сім'ї, які постраждали від насильства в сім'ї, вживають заходів щодо ліквідації цієї загрози та надають необхідну допомогу у направленні до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї;

у разі встановлення в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину, приймають рішення відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України, а у випадку встановлення ознак адміністративного правопорушення - відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення;

щокварталу у межах своїх повноважень надають відповідним управлінням (відділам) у справах сім'ї, молоді та спорту інформацію згідно з додатком 1.

2.8. Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служби у справах дітей та органи внутрішніх справ у межах своїх повноважень:

надають консультації з питань попередження насильства в сім'ї громадянам, підприємствам, установам і організаціям, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування;

беруть участь у проведенні семінарів, "круглих столів", конференцій та інших заходів з питань попередження насильства в сім'ї;

виявляють причини та умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають заходів щодо їх усунення;

вносять до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування подання з питань попередження насильства в сім'ї;

здійснюють інші повноваження щодо попередження насильства в сім'ї, передбачені чинним законодавством.

III. Здійснення спеціальних заходів з попередження насильства в сім'ї

3.1. Працівниками служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах дітей члену сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, виноситься офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї згідно з додатком 7, про що його повідомляють під розписку.

Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї може бути винесено осудній особі, яка на момент його винесення досягла 16-річного віку.

Підставами для винесення офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї є:

заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;

висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання щодо вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто;

отримання повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї;

отримання інформації про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення (звернення громадян, організацій, підприємств, навчальних закладів тощо).

3.2. Члена сім'ї, якому було винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, служба дільничних інспекторів міліції або кримінальна міліція у справах дітей беруть на профілактичний облік та знімають цих осіб з профільного обліку відповідно до Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" та Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом МВС від 20.10.2003 N 1212, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 11.11.2003 за N 1031/8352.

Працівниками кримінальної міліції у справах дітей профілактичні справи заводяться у випадках, коли особа, що вчинила насильство в сім'ї, не досягла 18-річного віку.

3.3. У разі вчинення особою насильства в сім'ї після отримання нею офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї служба дільничних інспекторів міліції або кримінальна міліція у справах дітей видає цій особі під розписку (додаток 8) направлення на проходження корекційної програми (додаток 9) та в триденний строк надсилає до відповідного кризового центру повідомлення про направлення особи на проходження корекційної програми (додаток 10).

3.4. Особі, яка вчинила насильство в сім'ї, після отримання офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї дільничним інспектором міліції або працівником кримінальної міліції у справах дітей за погодженням з начальником відповідного органу внутрішніх справ і прокурором може бути винесений захисний припис (додаток 11).

На погодження захисного припису начальнику відповідного органу внутрішніх справ та прокурору подаються офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, заява та повідомлення (інформація) про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення та інші матеріали, які характеризують особу, яка вчинила насильство в сім'ї.

Захисний припис не підлягає погодженню у разі наявності в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину.

Захисний припис може бути винесений осудній особі, яка на момент його винесення досягла 16-річного віку.

Захисним приписом особі, стосовно якої він винесений, може бути заборонено чинити певну дію (дії) по відношенню до жертви насильства в сім'ї, а саме:

чинити конкретні акти насильства в сім'ї;

отримувати інформацію про місцеперебування жертви насильства в сім'ї;

розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо жертва насильства в сім'ї за власним бажанням перебуває у місці, що невідоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї;

відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;

вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

3.5. Офіційні попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї та захисні приписи виносяться працівниками служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах дітей за місцем проживання особи, яка вчинила насильство в сім'ї.

Про відмову особи від підписання цих документів у них робиться відповідний запис.

Заступник директора департаменту сімейної

та гендерної політики - начальник відділу соціальної підтримки сімей

Н. М. Орловська

Начальник Департаменту з громадської безпеки

МВС України

В. І. Маєвський

Додаток 1
до Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів)
у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей,
центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

Інформація
про здійснення заходів щодо попередження насильства в сім'ї за 20 року

Кількість звернень щодо насильства в сім'ї, які надійшли протягом звітного періоду	з них надійшли від			Кількість осіб, направлених на корекційні програми	з них		Кількість осіб, які пройшли корекційні програми	Кількість винесених офіційних попереджень	Кількість винесених захисних приписів	Кількість осіб, які перебувають на обліку з приводу вчинення насильства в сім'ї	з них					
	дітей	жінок	чоловіків		жінок	чоловіків					у службі дільничних інспекторів міліції		у кримінальній міліції у справах дітей			
											жінок	чоловіків	дітей	жінок	чоловіків	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	

Продовження

Кількість сімей, занесених до Банку даних сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах (з приводу насильства в сім'ї)	З них кількість сімей, охоплених соціальним супроводом протягом звітного періоду	Кількість осіб, охоплених соціальними послугами (з приводу насильства в сім'ї)	Кількість сімей, направлених до центру соціально-психологічної допомоги	Кількість дітей, які перебувають на обліку з приводу насильства чи жорстокого поводження з ними	Кількість здійснених заходів з приводу захисту прав дитини від насильства в сім'ї	Кошти, витрачені на реалізацію заходів з питань попередження насильства в сім'ї (грн)
17	18	19	20	21	22	23

Примітка. Інформація подається за I квартал, I півріччя, 9 місяців та за рік до управління (відділу) у справах сім'ї, молоді та спорту - до 5 числа місяця, наступного за звітним періодом, до Мінсім'ямолодьспорту - до 10 числа місяця, наступного за звітним періодом;

у графах 5 - 7 та 9 - 16 інформація надається органами внутрішніх справ (інформація від служби дільничних інспекторів міліції та від кримінальної міліції у справах дітей подається окремо);

у графі 8 інформація надається спеціалістами, які проводять корекційні програми;

у графах 17 - 20 інформація надається центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;

у графах 21 та 22 інформація надається службами у справах дітей.

Додаток 2
до Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів)
у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей,
центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та
відповідних підрозділів органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

ЖУРНАЛ ОБЛІКУ

заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення

N з/п	Дата отримання заяви (повідомлення)	Прізвище, ім'я, по батькові особи, щодо якої вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення	Прізвище, ім'я, по батькові особи, яка вчинила насильство в сім'ї	Місце проживання	Наявність у сім'ї неповнолітніх дітей (зазначити прізвище, ім'я та рік народження дитини)	Стислий зміст заяви чи повідомлення	Вжиті заходи	Дата складання акта з'ясування обставин вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Примітка. У графі 8 зазначаються всі суб'єкти, задіяні до вирішення проблеми, та конкретні заходи, які кожним із них здійснювались.

Додаток 3
до п 9. Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів)
у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей,
центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

АКТ

отримання усної заяви та повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення

Дата _____

Акт склав _____
(П. І. Б., посада відповідальної особи)

_____ (П. І. Б., дата народження, місце проживання заявника)

заявляє, що "___" _____ 20__ року в її (його) сім'ї

_____ (П. І. Б., дата народження, адреса реєстрації та фактичного місця проживання)

за адресою _____

стосовно _____
(П. І. Б. та дата народження потерпілих)

було вчинено насильство в сім'ї/існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї.
(необхідне підкреслити)

Стосовно потерпілої(го, их) правопорушником було вчинено насильство:

фізичне: побиття, удари, опіки, інше _____
(необхідне підкреслити) (зазначити)

психологічне: погрози, образи, залякування, інше _____
(необхідне підкреслити) (зазначити)

сексуальне: примушування до статевого зв'язку, зґвалтування, розбещення неповнолітніх, інше
(необхідне підкреслити)

економічне: позбавлення грошей, житла, їжі, інше _____
(необхідне підкреслити) (зазначити)

Наявність видимих тілесних ушкоджень: синці, подряпини, інше _____
(необхідне підкреслити) (зазначити)

Потерпіла(ий, і) потребує(ють) допомоги: психологічної, юридичної, медико-соціальної,
профілактичної роботи з правопорушником, допомоги соціального працівника, реабілітації, інше
(необхідне підкреслити)

(зазначити)

Вжиті заходи: направлена інформація до органів внутрішніх справ, надано медичну, психологічну,
юридичну допомогу, направлено до центру медико-соціальної реабілітації, кризового центру,
центру соціально-психологічної допомоги, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді,
(необхідне підкреслити)

інше _____
(зазначити)

Додаток: письмова заява, пояснення, інше _____
(необхідне підкреслити) (зазначити)

на ___ арк. в ___ прим.

Підпис заявниці(ка) _____ " ___ " _____ 20__ року

Підпис посадової особи _____ " ___ " _____ 20__ року

АКТ

з'ясування обставин вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення

(вказати прізвище та ініціали потерпілого(их) від насильства в сім'ї)

Місце проживання _____

Тел. _____

Комісія у складі:

1. _____
(П. І. Б., місце роботи, посада)

2. _____
(П. І. Б., місце роботи, посада)

3. _____
(П. І. Б., місце роботи, посада)

відвідала сім'ю з метою з'ясування обставин вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення, за наслідками якого склала цей акт.

Комісією виявлено, що сім'я _____ складається з _____ осіб, а саме:

Мати: _____
(П. І. Б.) (дата народження)

Батько: _____
(П. І. Б.) (дата народження)

Діти: _____
(П. І. Б.) (дата народження)

_____ (П. І. Б.) (дата народження)

_____ (П. І. Б.) (дата народження)

_____ (П. І. Б.) (дата народження)

_____ (П. І. Б.) (дата народження)

Інші особи, які проживають разом (родинні зв'язки):

Баба: _____
(П. І. Б.) (дата народження)

Дід: _____
(П. І. Б.) (дата народження)

Інші (вказати): _____
(П. І. Б.) (дата народження)

_____ (П. І. Б.) (дата народження)

Сім'я проживає: у власному, найманому будинку, у будинку батьків, родичів, друзів, у гуртожитку,
(необхідне підкреслити)

інше _____

(вказати)

Характеристика приміщення: _____

Власник житла _____

(П. І. Б.)

Додаткова інформація про сім'ю:

Повна сім'я (багатодітна сім'я; сім'я усиновлювачів; сім'я опікунів/піклувальників; неповнолітні батьки; позашлюбна дитина/дитина від іншого шлюбу; жінка, з якою проживає чоловік, не є біологічною матір'ю дитини; повернення дитини/одного з батьків з місць позбавлення волі)
(необхідне підкреслити)

інше _____

(вказати)

Неповна сім'я (багатодітна сім'я; сім'я усиновлювача; сім'я опікуна/піклувальника; батьки розлучені, але проживають разом; неповнолітні батько/матір; перебування одного з батьків у місцях позбавлення волі; батьки не розлучені, але проживають окремо; місцезнаходження одного з

батьків невідоме, інше) _____

(необхідне підкреслити)

(вказати)

Загальний аналіз ситуації, що спричинила факти прояву насильства в сім'ї _____

Вжиті заходи щодо припинення насильства та надання допомоги членам сім'ї, які постраждали від насильства: _____

Висновки щодо необхідності здійснення подальшої роботи: _____

Ставлення членів сім'ї до співпраці з відповідними органами та установами, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, _____

Підпис одного з членів сім'ї _____ (П. І. Б.)

Підписи членів комісії: _____ (П. І. Б.)

_____ (П. І. Б.)

_____ (П. І. Б.)

М. П.
(районного управління (відділу) у справах сім'ї,
молоді та спорту)

Начальник управління (відділу)
у справах сім'ї, молоді та спорту _____ (підпис) _____ (П. І. Б.)

Додаток 5
до Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів)
у справах сім'ї, молоді та спорту, служб
у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

Адреса органу внутрішніх справ,
який видав направлення

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НЕПРОХОДЖЕННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Повідомляємо, що направлений/а вами для проходження корекційної програми

(П. І. Б., число, дата народження; місце проживання)

у назначений термін не з'явився(лась) / не пройшов(ла) її в повному обсязі.
(потрібно підкреслити)

" ___ " _____ 20__ року

(підпис, посада, П. І. Б. особи, яка надіслала повідомлення)

Додаток 6
до Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів)
у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей,
центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

СПЕЦІАЛЬНА КАРТКА ОБЛІКУ факту вчинення насильства в сім'ї

Дата і час скоєння насильства в сім'ї _____

Адреса _____

Потерпіла(ий) _____

(П. І. Б., дата народження, місце проживання, родинний зв'язок з правопорушником)

Правопорушник(и) _____

(П. І. Б., дата народження, місце проживання, місце роботи, посада, судимість (стаття КК))

Наявність тілесних ушкоджень:

у потерпілої(го): **так/ні; синці, подряпини, кровотеча, опіки, переломи (підкреслити),**

інше (зазначити) _____ ;

у правопорушника: **так/ні; синці, подряпини, кровотеча, опіки, переломи (підкреслити),**

інше (зазначити) _____

Заява потерпілої(го): *письмова, усна, дата, N картки оперативного заповнення, не надійшла, направлення на судово-медичну експертизу N*

(необхідне підкреслити)

Присутність неповнолітніх дітей при конфлікті: *так/ні*

(ім'я, рік народження дитини, N школи, клас)

Психічний стан дитини/дітей: *плач, переляк, інше(зазначити)* _____

Ознаки алкогольного сп'яніння:

у потерпілої(го): так/ні

у правопорушника: так/ні

Поводження особи, яка вчинила насильство в сім'ї, при втручанні: *агресія, опір міліції, спокійне, інше (зазначити)* _____

Заходи впливу на особу, яка вчинила насильство в сім'ї: *профбесіда, офіційне попередження, адміністративне стягнення, затримання*

Поставлення особи, яка вчинила насильство в сім'ї, на облік в органах внутрішніх справ:

категорія обліку _____, дата _____, N проф. справи _____, П. І. Б.

дільничного інспектора міліції, який проводить профроботу _____.

Прийняте за матеріалом рішення: *направлений до суду, N кримінальної справи/ відмовного матеріалу* _____, *інше (зазначити)* _____; *посада,*

назва органу внутрішніх справ, П. І. Б. працівника, який перебував на місці події.

Примітка. Спеціальна картка обліку факту вчинення насильства в сім'ї зберігається в накопичувальній справі, а її копія у триденний строк направляється до управління (відділу) у справах сім'ї та молоді місцевої держадміністрації, а у випадках вчинення насильства в сім'ї стосовно неповнолітнього чи недієздатного - також у службу у справах дітей та до органу опіки та піклування.

Додаток 7
до Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів)
у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей,
центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

ОФІЦІЙНЕ ПОПЕРЕДЖЕННЯ
про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї

Я, _____,
(прізвище, ім'я та по батькові)

_____ року народження, проживаю за адресою:

(місце проживання)

У зв'язку з тим, що _____
(короткий зміст вчинення насильства в сім'ї)

на підставі статті 10 Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" отримав офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Мені роз'яснено, що у випадках учинення насильства до членів своєї сім'ї я можу бути притягнутий до кримінальної, адміністративної чи цивільно-правової відповідальності згідно з чинним законодавством.

Підпис особи, яка вчинила насильство в сім'ї _____
_____ 20__ року

Офіційне попередження здійснено _____
(посада, звання, прізвище та підпис працівника, який здійснив попередження)

у присутності _____
(вказати особу, яка була присутня при винесенні попередження)

Додаток 8
до Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів)
у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей,
центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

РОЗПИСКА

Я,

_____ (П. І. Б.)

направлення на проходження корекційної програми отримав(ла) _____ 20__ року.

Мені роз'яснено, що у разі непроходження корекційної програми без поважних причин до мене будуть застосовані адміністративні стягнення згідно зі статтею 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення.

_____ (підпис)

_____ (дата)

Додаток 9
до Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів)
у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей,
центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді
та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

Штамп органу внутрішніх справ

НАПРАВЛЕННЯ НА ПРОХОДЖЕННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ

_____ (П. І. Б., дата народження, адреса)

_____ видано направлення на проходження корекційної програми в _____
(найменування закладу, адреса)

_____ Для проходження корекційної програми необхідно з'явитися до _____ 20__ року

Графік прийому спеціаліста: понеділок - п'ятниця з 9.00 до 18.00

_____ (П. І. Б., посада особи, яка видала направлення)

Дата видачі направлення _____ 20__ року

_____ (підпис посадової особи, яка видала направлення)

Додаток 10
до Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь
(відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у
справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї,
дітей та молоді та відповідних підрозділів органів
внутрішніх справ з питань здійснення заходів з
попередження насильства в сім'ї

Штамп органу внутрішніх справ

**ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НАПРАВЛЕННЯ ОСОБИ
НА ПРОХОДЖЕННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ**

Для проходження корекційної програми направлено _____

_____ ,
(П. І. Б., дата народження; місце проживання)

який (яка) _____

(зазначити дату, щодо кого та який вид насильства в сім'ї вчинила направлена особа)

Для проходження корекційної програми особі запропоновано з'явитися _____ 20__
року

_____ 20__ року

_____ (П. І. Б. та посада особи, яка надіслала повідомлення)

Додаток 11
до Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь
(відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у
справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї,
дітей та молоді та відповідних підрозділів органів
внутрішніх справ з питань здійснення заходів з
попередження насильства в сім'ї

ПОГОДЖЕНО

Начальник _____
УМВС України в _____

_____ 20__ року

ПОГОДЖЕНО

Прокурор _____ району
_____ області

_____ 20__ року

ЗАХИСНИЙ ПРИПИС

_____ 20__ року

(назва населеного пункту)

Я, _____
(посада, звання, прізвище та ініціали працівника, який виніс захисний припис)

на підставі статті 13 Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" виніс захисний припис
_____ року народження, який/яка
(прізвище, ім'я та по батькові)

проживає за адресою: _____,
у зв'язку зі скоєнням ним/нею в сім'ї умисних насильницьких дій фізичного, сексуального,
психологічного, економічного спрямування (насильства в сім'ї) після отримання офіційного
попередження про неприпустимість їх вчинення.

Цим приписом _____ заборонено чинити такі дії
(необхідне підкреслити):

чинити конкретні акти насильства в сім'ї;

отримувати інформацію про місцеперебування жертви насильства в сім'ї;

розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона за власним бажанням перебуває в місці, що
невідоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї;

відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного
проживання членів сім'ї;

вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

Зазначені обмеження діють до _____ 20__ року

_____ роз'яснено, що в разі
(прізвище, ім'я та по батькові)

порушення ним (нею) вимог захисного припису він/вона буде притягнутий(а) до відповідальності
згідно з чинним законодавством.

_____ 20__ року
(підпис посадової особи, якою винесено захисний припис) (дата винесення захисного припису)

Підпис особи, якій винесено захисний припис _____
_____ 20__ року

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 26 квітня 2003 р. N 616

ПОРЯДОК
розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або
реальну його загрозу

1. Цей Порядок визначає механізм прийняття, обліку і розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу (далі - заява).

2. Прийняття, облік і розгляд заяв здійснюється за місцем проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства, Мінмолодьспортом, управлінням або відділом у справах сім'ї та молоді; відповідної місцевої держадміністрації, службою дільничних інспекторів міліції кримінальною міліцією у справах дітей органу внутрішніх справ (далі - органи).

3. Усна заява викладається заявником і записується посадовою особою відповідного органу, а письмова - надсилається поштою або подається особисто, або передається через іншу особу.

4. У заяві зазначається прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства, а також міститься інформація про те, ким вчинено насильство в сім'ї, час і місце його вчинення, умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування, інші обставини вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення.

5. Заява одразу після надходження до Мінмолодьспорту, управління або відділу у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації реєструється в журналі обліку заяв про вчинення насильства в сім'ї, а до служби дільничних інспекторів міліції та кримінальної міліції у справах дітей органу внутрішніх справ - у книзі обліку заяв про злочини та пригоди.

6. Відмова у прийнятті та розгляді заяви не допускається.

7. Органи розглядають заяву не більше ніж протягом трьох днів. Якщо виникає потреба у перевірці викладених у заяві фактів та з'ясуванні додаткових обставин, заява розглядається не більше ніж протягом семи календарних днів.

У разі коли заява стосується дитини чи недієздатного члена сім'ї, відповідна Інформація подається службі у справах дітей та органу опіки і піклування.

8. Служба дільничних інспекторів міліції, кримінальна міліція у справах дітей органу внутрішніх справ інформує протягом трьох днів про отримання заяви управління або відділу у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації.

9. Про отримання заяви, в якій міститься повідомлення про існування загрози життю і здоров'ю особи, негайно інформується відповідний орган внутрішніх справ (за спеціальною телефонною лінією 02) для вжиття заходів до припинення насильства або дій членів сім'ї, спрямованих на виконання реальної загрози його вчинення.

10. Під час розгляду заяви здійснюється відвідання постраждалого від насильства в сім'ї або особи, стосовно якої існує реальна загроза вчинення насильства, за місцем проживання представниками служби дільничних інспекторів міліції, управління або відділу у справах сім'ї та молоді, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді відповідної місцевої держадміністрації, а у разі отримання зазначеної інформації стосовно дитини - із залученням представників органу опіки та піклування, кримінальної міліції у справах дітей органу внутрішніх справ і служби у справах дітей.

11. Управління або відділ у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації організовує надання постраждалим від насильства в сім'ї та членам сім'ї, стосовно яких існує реальна його загроза, психологічних, юридичних, соціально-педагогічних, соціально-медичних, інформаційних та інших послуг, якими вони можуть скористатися через мережу центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та їх спеціалізованих служб, а у разі потреби направляють їх до спеціалізованих установ для постраждалих від насильства в сім'ї (кризові центри, притулки, центри медико-соціальної реабілітації).

12. Відомості про особисте життя та інша інформація, що міститься у заяві, не підлягають розголошенню.

Управління дільничних інспекторів міліції
 Департамент громадської безпеки МВС України

ПАМ'ЯТКА

дільничному інспектору міліції при розгляді заяв і повідомлень
 про вчинення насильства в сім'ї

Порядок здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї службою дільничних інспекторів міліції органів внутрішніх справ визначено Інструкцією щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, затвердженою спільним наказом Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді та МВС України від 09.03.2004 № 3/235.

Дії дільничного інспектора міліції при розгляді заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу.

Дільничний інспектор міліції приймає та розглядає заяви (повідомлення) про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 616, та нормативно-правових актів МВС України.

При розгляді заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу дільничні інспектори міліції повинні виїхати (вийти) на місце конфлікту в кількості не менше двох працівників (або з позаштатним дільничним інспектором міліції чи членом громадського формування з охорони громадського порядку), дотримуючись при цьому заходів особистої безпеки.

1. Якщо відносно потерпілої особи вчинено насильство в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого манна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого:

- роз'яснює особі порядок розгляду її звернення;
- приймає заяву (якщо її не було);
- документує факт правопорушення (опитує учасників конфлікту та свідків)
- реєструє матеріал в установленому порядку (якщо він раніше не був зареєстрований) згідно з наказом МВС України № 400-2004;
- заповнює спеціальну картку обліку факту скоєння насильства в сім'ї, яку передає начальникові відділу (відділення) дільничних інспекторів міліції;
- **у триденний термін** направляє **спеціальну картку обліку факту скоєння насильства в сім'ї до управління (відділу) у справах сім'ї та молоді місцевої держадміністрації, а у випадках скоєння насильства в сім'ї відносно неповнолітнього - ще й до служби у справах неповнолітніх місцевої держадміністрації:**

- складає відносно кривдника адміністративний протокол за статтею 173²КУпАП;
- виносить кривднику офіційне попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї;
- ставить кривдника на профілактичний облік в міськрайоргані;
- заводить алфавітну картку обліку;
- якщо кривдник уже перебуває на обліку за вчинення насильства в сім'ї, йому виноситься захисний припис, який затверджується начальником міськрайоргану та погоджується з прокурором району;

- приймає рішення по матеріалу відповідно до підпункту 4.2 наказу МВС України № 400-2004р. (рішення за заявами і повідомленнями про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу приймається протягом 3 днів, а у разі потреби перевірки викладених фактів та з'ясування додаткових обставин - у строк не більше 7 календарних Днів);

- доставляє особу, яка вчинила насильство в сім'ї, до суду для розгляду справи про адміністративне правопорушення.

У подальшому здійснює контроль та профілактичні заходи за місцем проживання.

2. Якщо потерпілій особі заподіяні легкі тілесні ушкодження:

- роз'яснює особі порядок розгляду її звернення;

приймає скаргу встановленого зразка. Скарга до суду оформлюється в порядку статті 27 КПК України та відповідно до ст. 251 (особливості досудового розгляду в справах, які порушуються за скаргою потерпілого) з урахуванням вимог ст. 223 (обвинувальний висновок) та ст. 224 (додатки до обвинувального висновку) КПК України;

- видає потерпілому направлення на СМЕ;

- документує факт правопорушення (опитує учасників конфлікту та свідків);

- виносить кривднику офіційне попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї;

- ставить кривдника на профілактичний облік в міськрайоргані;

- заводить алфавітну картку обліку;

- якщо кривдник уже перебуває на обліку за вчинення насильства в сім'ї, йому виноситься захисний припис, який затверджується начальником міськрайоргану та погоджується з прокурором району;

- реєструє матеріал в установленому порядку (якщо він раніше не був зареєстрований) згідно з наказом МВС України № 400-2004 р.;

- протягом 7 діб проводить збір інших необхідних для справи матеріалів (характеристика, довідка про судимість, ксерокопія паспорта тощо);

- у разі відсутності в діях кривдника ознак події та складу злочину виносить постанову про відмову в порушенні кримінальної справи. Практика свідчить, що при розгляді матеріалів за фактом насильства в сім'ї в діях кривдника, крім ознак ст.125 КК, можуть вбачатись ознаки інших злочинів, найбільш поширеними серед яких є хуліганство (ст. 296 КК), погроза вбивством (ст. 129 КК), умисне знищення або пошкодження майна (ст. 194 КК). Тому в ході перевірки необхідно чітко з'ясувати, на що був спрямований умисел кривдника. Якщо умисел був спрямований на заподіяння тілесних ушкоджень та в його діях відсутній склад злочину, передбачений зазначеними статтями, то необхідно за статтями 296, 129 та 194 КК виносити постанову про відмову в порушенні кримінальної справи, яка долучається до матеріалів сімейно-побутового конфлікту;

- направляє справу до суду в порядку ст. 97 КПК України;

- всі зібрані матеріали підшиваються до справи, складається опис, аркуші нумеруються;

- по закінченні перевірки справа за підписом начальника міськрайоргану надсилається до суду.

3. Якщо потерпілій стороні, згідно з актом СМЕ, заподіяні тяжкі або середньої тяжкості тілесні ушкодження (статті 121-123, 128 КК України), матеріали передаються до слідчого підрозділу міськрайоргану.

ДГБ МВС України

Функції служб у справах дітей; управлінь/відділів у справах сім'ї, молоді та спорту; центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді стосовно насильства в сім'ї та торгівлі людьми розроблені Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту

НАПРЯМ: Попередження насильства в сім'ї

Функції служб у справах дітей

- ведення загального обліку дітей, та сімей, у яких діти зазнали жорстокого поводження;
- направлення дитини для обстеження стану її здоров'я до установ і закладів охорони здоров'я;
- разом з кримінальною міліцією у справах неповнолітніх розв'язання питання про тимчасове вилучення дитини, у разі потреби та подальше її влаштування ;
- порушення клопотання про притягнення до відповідальності посадових осіб, батьків (законних представників), інших дорослих за порушення прав дітей;
- представлення, у разі необхідності, інтересів дитини в суді.
- координація діяльності органів освіти, охорони здоров'я, внутрішніх справ щодо профілактики та припинення жорстокого поводження з дітьми;
- розгляд звернень (повідомлень) про факти жорстокого поводження з дітьми;
- надання необхідної допомоги дитині, яка зазнала жорстокого поводження, та вжиття заходів щодо попередження такого поводження в разі загрози його вчинення;
- вжиття невідкладних заходів до ліквідації наслідків і загрози неправомірних дій щодо дитини;
- спільно з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді надання необхідної соціально-психологічної допомоги дітям, які зазнали жорстокого поводження в сім'ї

Функції Управлінь/Відділів у справах сім'ї, молоді та спорту

- координація діяльності служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, органів опіки і піклування у питаннях попередження насильства в сім'ї;
- організація роботи постійно діючих робочих комісій з питань координації дій щодо попередження насильства в сім'ї;
- розгляд заяв і повідомлень про вчинення насильства в сім'ї, організація надання допомоги постраждалим від насильства в сім'ї, та членам сім'ї, стосовно яких існує реальна його загроза ;
- створення банку даних сімей, де існують випадки вчинення насильства в сім'ї або виникає реальна загроза його вчинення;
- створення банку даних про місцеві організації, установи та заклади, які працюють у напрямку попередження насильства в сім'ї, підтримка діяльності громадських та інших організацій, що працюють у цій сфері;
- проведення просвітницької та роз'яснювальної роботи щодо попередження насильства в сім'ї;
- організація та участь у проведенні семінарів, “круглих столів” конференцій та інших заходів, спрямованих на запобігання насильству в сім'ї;
- надання консультацій з питань попередження насильства в сім'ї громадянам, установам і організаціям, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування;
- визначення потреби регіону у створенні спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї та подання відповідних пропозицій на розгляд місцевого державних адміністрацій;
- здійснення контролю за організацією і діяльністю спеціалізованих заклад для жертв насильства в сім'ї.

Функції центрів Соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

- приймання заяв та повідомлень випадків жорстокого поводження з дитиною, інформації про випадки вчинення будь-яких форм насильства в сім'ї, в т.ч. через мережу спеціалізованих формувань;
- термінова (протягом 1 доби) передача повідомлення до служби у справах дітей, органів внутрішніх справ про випадок жорстокого поводження з дитиною;
- у разі необхідності надання первинної (під час звернення) соціально-психологічної допомоги дітям, які постраждали від жорстокого поводження, термінової психологічної (психокорекція, психотерапія, консультування), соціально-медичної (консультування медиків), юридичної та інформаційної допомоги особам, що постраждали від різних форм насильства в сім'ї, під звернень;
- надання правових, психологічних, соціально-медичних та соціально-психологічних послуг з метою адаптування у суспільстві дітей, які постраждали від жорстокого поводження;
- здійснення реабілітаційних заходів спрямованих на відновлення соціальних функцій, морального, психічного та фізичного стану дітей і молоді, які зазнали насильства в сім'ї;
- здійснення соціального інспектування сімей, де мають місце випадки вчинення насильства в сім'ї, за результатами чого прийняття рішення про взяття сім'ї під соціальний супровід

НАПРЯМ: Соціальна підтримка сімей, які опинились у складних життєвих обставинах

Функції Управління / Відділів у справах сім'ї, молоді та спорту

- забезпечення виконання державних та регіональних програм поліпшення становища сімей;
- проведення інформаційної, методичної та консультативної роботи;
- здійснення заходів, спрямованих на пропагування сімейних цінностей;
- підтримка діяльності громадських та інших організацій, діяльність яких спрямована на поліпшення становища сімей;
- забезпечення роботи дорадчих органів при управліннях;
- розгляд звернень громадян;
- організація роботи з відродження шефства підприємств, установ та організацій усіх форм власності над багатодітними і неповними сім'ями;
- контроль за ефективністю надання послуг.

Функції центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді

- Здійснення діагностування сімей у кризових ситуаціях у т.ч. обов'язкове соціальне інспектування цих сімей;
- укладання угоди з сім'єю у кризовій ситуації щодо соціального супроводу на добровільній основі;
- розробка спільно з сім'єю у кризовій ситуації плану її супроводу;
- здійснення соціального супроводу сімей у кризових ситуаціях шляхом надання її членам комплексу адресних соціальних послуг (психологічних, соціально-педагогічних, юридичних, соціально-медичних, соціально-економічних, інформаційних) як необхідної підтримки, допомоги і самопомоги;
- здійснення соціальної реклами послуг різним типам сімей у кризових ситуаціях;
- здійснення соціального супроводу різних категорій сімей, насамперед, в яких існує ризик передачі дитини до дитячої установи; ризик передачі дитини до дитячої установи підтверджується відповідними документами від опікунської ради, служби у справах дітей, заявою батьків, опікунів (піклувальників) з проханням про передачу дитини під державну опіку, іншими документами; діти вже перебувають у дитячих установах, однак існує можливість, що за умов соціальної підтримки

сім'ї діти могли б повернутися і жити зі своїми родинами, або у них з'явилася б можливість проводити більше часу в сім'ї; неповнолітнім самотніми матерями (батькам), яким потрібна підтримка; матері виявили намір залишити новонароджену дитину у пологовому будинку і після соціальної реабілітації через втручання фахівців названих служб відмовилися від цього наміру; діти-інваліди знаходяться під ризиком передачі до державних установ або вже перебувають в таких установах; діти виховуються батьками-інвалідами; їх члени мали досвід перебування в інтернатних закладах.

- організаційно-методичне керівництво центрами соціально-психологічної допомоги
- організаційно-методичне керівництво центрами соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з функціональними обмеженнями.

НАПРЯМ: Протидія торгівлі людьми функції служб у справах дітей

- Координація роботи щодо дітей, батьки яких виїхали за кордон

Функції Управління / Відділів у справах сім'ї, молоді та спорту

- координація та забезпечення в межах своїх повноважень виконання державних і регіональних програм протидії торгівлі людьми;
- організація роботи регіональних постійно діючих комісій з питань координації зусиль та обміну інформацією щодо запобігання торгівлі людьми;
- організація надання допомоги постраждалим від торгівлі людьми через мережу центрів реінтеграції, створених за фінансовою підтримкою міжнародної організації з міграції та інших неурядових організацій;
- проведення інформаційних кампаній та просвітницьких акцій з питань протидії торгівлі людьми;
- інформування про можливі наслідки, пов'язані з торгівлею людьми;
- проведення навчання з питань протидії торгівлі людьми для фахівців органів у справах сім'ї, молоді та спорту;
- узагальнення інформації щодо бази даних на дітей, батьки яких виїхали на заробітки за кордон;
- співпраця з неурядовими організаціями, які працюють у сфері протидії торгівлі з людьми та надання допомоги потерпілим;
- сприяння створенню неурядовими організаціями центрів реінтеграції для осіб, які стали жертвами торгівлі людьми.

ЗАКОН УКРАЇНИ

“Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства стосовно протидії насильству в сім'ї”

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У Кодексі України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради УРСР, 1984 р., додаток до N 51, ст. 1122):

1) статтю 1732 викласти в такій редакції:

"Стаття 1732. Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми

Вчинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї, -

тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'яти діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, - тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, а в разі якщо за обставинами справи, з урахуванням особи порушника, застосування цих заходів буде визнано недостатнім, - адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб";

2) пункт 1 частини другої статті 262 після слів "при вчиненні дрібного хуліганства" доповнити словами "вчиненні насильства в сім'ї";

3) частину четверту статті 263 після слів "Осіб, які вчинили дрібне хуліганство" доповнити словами "насильство в сім'ї";

4) частину другу статті 277 після цифр "1731" доповнити цифрами "1732".

2. У Законі України "Про попередження насильства в сім'ї" (Відомості Верховної Ради України, 2002 р., N 10, ст. 70; 2007 р., N 15, ст. 194):

1) у статті 1 :

після абзацу шостого доповнити новим абзацом такого змісту:

члени сім'ї - особи, які перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання".

У зв'язку з цим абзаци сьомий - одинадцятий вважати відповідно абзацами восьмим - дванадцятим;

абзац дванадцятий виключити;

доповнити абзацом тринадцятим такого змісту:

"корекційна програма - програма, спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі поведінки в сім'ї особи, яка вчинила насильство в сім'ї";

2) пункти 2 та 4 частини першої статті 3 викласти в такій редакції:

"2) відповідні підрозділи органів внутрішніх справ";

"4) спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства:

кризові центри для членів сімей, в яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення (далі - кризові центри)-

центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї";

3) у статті 5:

абзаци третій та четвертий викласти в такій редакції:

"координує діяльність відповідних підрозділів органів внутрішніх справ, органів опіки і піклування у питаннях попередження насильства в сім'ї;

визначає потребу регіонів у створенні спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї та організовує роботу і їх створення";

після абзацу п'ятого доповнити новим абзацом такого змісту:

"розробляє і затверджує методичні рекомендації щодо проходження колекційної програми та організовує забезпечення кризових центрів такими методичними рекомендаціями".

У зв'язку з цим абзаци шостий - дванадцятий вважати відповідно абзацами сьомим - тринадцятим;

після абзацу десятого доповнити двома новими абзацами такого змісту:

"організовує і проводить просвітницьку та роз'яснювальну роботу серед громадськості про проблему насильства в сім'ї та заходи, які існують з попередження насильства в сім'ї;

організовує проходження корекційної програми особами, які вчинили насильство в сім'ї".

У зв'язку з цим абзаци одинадцятий - тринадцятий вважати відповідно абзацами тринадцятим - п'ятнадцятим;

4) назву та частину першу статті 6 викласти в такій редакції:

"Стаття 6. Повноваження відповідних підрозділів органів внутрішніх справ щодо попередження насильства в сім'ї

1. В органах внутрішніх справ заходи щодо попередження насильства в сім'ї здійснюють служба дільничних інспекторів міліції та кримінальна міліція у справах дітей, які:

виявляють причини і умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають у межах своїх повноважень заходів щодо їх усунення;

беруть на профілактичний облік осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та проводять виховно-попереджувальну роботу з ними;

відвідують сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання і проводять з ними профілактичну роботу;

вносять офіційні попередження членам сім'ї про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї;

приймають та розглядають у межах своїх повноважень, визначених законом, заяви і повідомлення про насильство в сім'ї або про реальну загрозу його вчинення;

вживають відповідних заходів щодо припинення насильства в сім'ї, а також дій членів сім'ї, що направлені на виконання реальної загрози вчинення насильства в сім'ї;

повідомляють членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;

направляють жертв насильства в сім'ї до спеціалізованих установ для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства;

вносять захисні приписи у випадках, передбачених цим Законом; контролюють виконання вимог захисних приписів;

направляють осіб, які вчинили насильство в сім'ї, до кризових центрів для проходження корекційної програми;

взаємодіють із спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, з органами опіки і піклування та спеціалізованими установами для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства у питаннях попередження насильства в сім'ї;

надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів;

здійснюють інші повноваження щодо попередження насильства в сім'ї передбачені законом";

5) абзац третій статті 7 після слова "які" доповнити словами "вчинили насильство в сім'ї або";

б) частину третю статті 8 викласти в такій редакції:

"3. Працівники кризових центрів:

здійснюють прийом членів сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;

здійснюють прийом осіб, які вчинили насильство в сім'ї, для проходження корекційної програми;

організують надання необхідної психологічної, педагогічної, медичної юридичної допомоги членам сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;

розробляють корекційні програми та організують їх проходження особами, які вчинили насильство в сім'ї;

відповідно до можливостей надають притулок для тимчасового перебування членам сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;

повідомляють членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;

повідомляють службу дільничних інспекторів міліції чи кримінальну міліцію у справах дітей про виявлені факти реальної загрози застосування насильства в сім'ї або про факти вчинення такого насильства;

вивчають і узагальнюють причини та умови конкретних проявів насильства в сім'ї;

надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів;

забезпечують збереження конфіденційної інформації щодо осіб, які звернулися до кризового центру про допомогу;

взаємодіють із засобами масової інформації, громадськими організаціями у проведенні просвітницької та виховної роботи з питань попередження насильства в сім'ї";

7) частину другу статті 9 після слів "опікуна чи піклувальника" доповнити словами "у разі, якщо вони не зазнали насильства від одного з них";

8) частину третю статті 10 викласти в такій редакції:

"3. У разі вчинення особою насильства в сім'ї, після отримання нею офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, ця особа направляється до кризового центру для проходження корекційної програми, а також щодо неї у випадках і в порядку, передбачених цим Законом, може бути винесено захисний припис.

Проходження корекційної програми для такої особи є обов'язковим";

9) статтю 11 виключити;

9) у частині п'ятій статті 13 цифри "30" замінити цифрами "90".

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з 1 січня 2009 року.

2. Кабінету Міністрів України протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади України їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Президент України

м. Київ

25 вересня 2008 року N 599-VI

В. ЮЩЕНКО

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сімейний кодекс України, від 10 січня 2002 року, N 2947-III.
2. Цивільний кодекс України, від 6 січня 2003 року N 435-IV
3. Житловий кодекс України, від 30 червня 1983 року N 5464-X
4. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї», від 15 листопада 2001 року N 2789
5. Сімейний кодекс України Науково-практичний коментар, Ромовська З.В., К. 2003.
6. Рекомендації парламентських слухань "Сучасний стан та актуальні завдання у сфері попередження гендерного насильства", схвалено Постановою Верховної Ради України від 22 березня 2007 року N 81
7. Інструкція щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, затверджена наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства внутрішніх справ України від 7 вересня 2009 року N 3131/386.
8. Порядок обліку випадків звернення до медичних установ і міськрайлікрганів внутрішніх справ громадян з тілесними ушкодженнями кримінального характеру, Затверджений Наказом Міністерства внутрішніх справ України та Міністерства охорони здоров'я України N 307/105 від 10.05.93 року.
9. Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України.
10. Мельник М., Гавронюк М., Науково-практичний коментар кримінального кодексу України, Київ, 2001.
11. Ю.В.Онишко, Т.Р. Морозова, О.В.Осипова, В.Е.Семенцук «Організація роботи органів внутрішніх справ щодо профілактики злочинів, які вчиняються у сімейному середовищі. Психологічні аспекти дій працівника міліції у випадку насильства в сім'ї», Київ, 2002.
12. О.Власов, А.В.Запорожцев, В.О.Брижик «Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ по його подоланню», Дніпропетровськ, 2006.
13. В.Красуй, Г.Федькович, М.Чумало, «Насильство в сім'ї: захист прав потерпілих», Львів, 2008.
14. І.Б. Трохим, Г.В. Федькович, М.С. Чумало «Подолання насильства в сім'ї: український та міжнародний досвід», Львів, 2007.
15. Н.Костюк, Е.Ламах, О. Савенок, О.Суслова, А.Чигирин «Механізми моніторингу та протидії гендерному насильству і дискримінації, Київ, 2009.